"Každý den zkoumali v Písmu..." II.

Biblické úvody k liturgickým čtením všedních dní

II. část: Liturgická čtení postní a velikonoční doby
„Roztrhněte svá srdce“ (Joel 2,13)

Podle literatury uvedené na závěr za účelem přípravy liturgického misálku zpracoval Petr Hruška

Obsah

Doba postní str. 3
Doba velikonoční str. 17

Úvod

V dogmatické konstituci o Božím zjevení (Dei verbum č. 21 - 25) čteme:

"V posvátných knihách totiž Otec, jenž je na nebesích, s láskou vychází vstříc svým dětem a rozmlouvá s nimi. Slovo Boží má takovou sílu a moc, že je pro církev oporou a živostem, a pro její děti posilou víry, pokrmem duše, čistým a trvalým pramenem duchovního života. Proto o Písmu svatém nadmíru oprávněně platí slova 'Slovo Boží je plné života a síly' (Žid 4,12), 'má moc vzdělávat a zjednat dědictví (ve společenství) všech posvěcených' (Sk 20,32; srov. 1 Sol 2,13)... Věřícím křesťanům musí být dokořán otevřen přístup k Písmu svatému... Snoubenka vtěleného Slova, církev, poučená Duchem svatým, usiluje dosáhnout stále hlubšího porozumění Písmu svatému, aby mohla své děti neustále živit Božím slovem... Proto všichni příslušníci duchovního stavu, především Kristovi kněží a další, kteří se jako jáhni nebo katecheté řádně věnují službě slova, musí zůstat v trvalém styku s Písmem vytrvalou duchovní četbou a důkladným studiem, aby se nikdo z nich nestal 'jenom navenek povrchním kazatelem Božího slova, kterému uvnitř nenaslouchá' (sv. Augustin)... Posvátný sněm naléhavě a důrazně vybízí také všechny věřící, aby častým čtením Písma svatého získali 'nesmírně cenné poznání Ježíše Krista' (Flp 3,8). 'Vždyť neznat Písmo znamená neznat Krista' (sv. Jeroným). Ať tedy rádi přistupují přímo k posvátnému textu jak prostřednictvím posvátné liturgie, tak ve zbožné četbě nebo prostřednictvím vhodných vzdělávacích zařízení nebo pomocí jiných prostředků, které se v naší době všude chvályhodně šíří se souhlasem a péčí pastýřů církve. Ať však pamatují, že četba Písma svatého má být provázena modlitbou, aby se stala rozhovorem mezi Bohem a člověkem. Neboť 'jeho oslovujeme, když se modlíme; jemu naslouchámе, když čteme božské výroky' (sv. Ambrož)."

Předkládaný biblický průvodce liturgickými čteními všedních dní velikonočního okruhu by chtěl být průvodcem, který nejen řádné "služebníky slova" (kteří třeba nemají po ruce nic obšírnějšího nebo si neudělají čas to číst - kněze, katechety, pomocníky v pastoraci, lektory), ale každého věřícího uvádí k hlubšímu porozumění Písmu, a tím i k hlubšímu hlásání, modlitbě a životu z něho. (Vhodným doplněním mohou být pomůcky, které již existují k nedělním čtením - např. soubor tří knih od P. Aleše Opatrného *Stůl slova* A, B, C vydaný v Karmelitánském nakladatelství apod.)

Texty jsou tedy určeny k přípravě na slavení všednodenní (*feriální*) liturgie i k denní osobní četbě Písma nesené liturgií církve. Jsou zaměřeny především na pochopení původního (tzv. "literního") smyslu příslušného úryvku, případně na jeho zasazení do širšího kontextu knihy či liturgické doby. Aktualizace (tj. pochopení, jak Boží slovo v textu promlouvá do naší dnešní situace) a způsob uchopení v modlitbě jsou již ponechány na čtenáři samotném (viz níže impulsy k "*lectio divina*"). Kurzívou psaný nadpis je převzat z lekcionáře a může (někdy více jindy méně zdařilým způsobem) vystihnout hlavní myšlenku úryvku.

Při každodenní osobní četbě doporučujeme vzít jako základ četby ta čtení, která na sebe právě navazují a druhý text přibrat jen tehdy, pokud je přímo vybrán k textu prvnímu. Jsou-li obě čtení vybírána souvislým způsobem, je vhodné číst souvisle buď jen jednu nebo druhou řadu. Spolu s dobou vánoční, v postní a velikonoční době tak přečteme skoro celé Janovo evangelium a v době velikonoční Skutky apoštolů (pro tyto knihy lze úvody používat i jako průběžný komentář k četbě nezávislé na liturgické době).

Další poznámky k výběru textů jsou uvedeny vždy na začátku příslušné liturgické doby.

Petr Hruška, Chodov 1998

Impulsy k "lectio divina"

Po příkladu mnišského "lectio divina" praktikovaného v církvi od prvních staletí doporučujeme při osobní četbě projít následující kroky (někomu bude vyhovovat rozdělit si je na dvě části: krok 1. - 3. např. večer před spaním, krok 4. - 6. pak ráno po probuzení):

1. Lectio (četba): Pomalu slovo za slovem a v uctivém postoji naslouchající modlitby čteme příslušný úryvek z lekcionáře nebo z bible. Je užitečné číst denně, abychom neztratili souvislost, pokud je četba kontinuální. Pomáhá také stále stejná doba a místo četby. Před vlastní četbou je dobré zůstat několik minut v tichosti a uvědomit si, že ke mně nyní chce v Duchu svatém promlouvat sám Bůh. Při práci ve skupině je dobré číst text vícekrát po sobě více čtenáři, případně potom opakovat věty či slova, která se komu zdají být důležitá. Tak se nám text hlouběji vrývá do paměti i do srdce.

2. Collatio (rozhovor): S použitím příslušného vysvětlujícího úvodu k textu se pustíme do rozhovoru nad textem (ve skupině nebo alespoň sami v duchu) a snažíme se pochopit jeho základní smysl pro tehdejší posluchače či čtenáře (smysl tzv. "literní"). Zde mohou pomoci i další komentáře a pomůcky (velmi vhodný je např. Malý stuttgartský komentář), případně odkazy na další biblická místa. Pomůže zde také znalost kontextu doby a situace v době vzniku textu a jeho zasazení do širšího kontextu knihy a Písma. Pro porozumění jednotlivým výrazům může pomoci porovnání různých překladů, které jsou k dispozici. Při práci ve skupině můžeme napřed samostatně text "studovat" a poznačit si vykřičník tam, kde se nám zdá, že nacházíme nějakou důležitou pasáž a otazník tam, kde něčemu nerozumíme. Pak o svých vykřičnících a otaznících hovoříme. Nakonec může někdo přečíst vysvětlující komentář či úvod.

3. Meditatio (rozjímání): Přemýšlíme, co z textu vyplývá pro dnešní dobu a pro nás osobně (co by autor textu napsal nám do naší situace, kdyby nám chtěl sdělit totéž, co chtěl sdělit svým tehdejším čtenářům). Biblické texty jsou často plny (dějových) obrazů, které vyžadují, abychom je pozorovali se zapojením všech sil fantazie, a tak si čtené ihned živě představovali. Dáme-li si práci a budeme věrně čtená slova uchovávat ve svém srdci (srov. Lk 2,19; 1,29), v příhodnou hodinu se najednou stane, že nás Bůh skrze vnější čtené slovo také vnitřně osloví. Pak se "vnější slovo" stává "vnitřním slovem". Jak se takovéto vnitřní slovo rozpozná? Existují "lehké" myšlenky, které přicházejí a odcházejí. Existují však i myšlenky, které mají jakousi zvláštní váhu (závažnost) a usazují se pevněji v srdci. Je to Duch Boží, který činí slovo závažným: skrze vnitřní světlo víry, dar rozumu, poznání, moudrosti... Jestliže v nás takto vnitřně vzejde nějaké slovo, zasel Bůh do našeho srdce živé semínko, které touží růst a zrát. U takovýchto vnuknutí je pak třeba prodlévat. Při skupinové práci si taková místa označíme šipkou (můžeme o nich pak opět vést rozhovor).

4. Oratio (modlitba): Z množství myšlenek se pro nás stala jedna z nich důležitou - je nyní Božím slovem pro nás osobně. Jestliže nás Bůh takto vnitřně osloví, nebudeme již pravděpodobně příliš přemýšlet a uvažovat o všem možném. Boží slovo vždy volá po odpovědi. Boží slovo nám proniklo do srdce, pozdvihlo jej a rozšířilo; jsme jím pohnuti a obšťastněni, činí nás radostnými, tichými, pokornými, uctivými, milujícími, oddanými, žasnoucími... Můžeme využít tyto city ("afekty"), které nám jsou darovány, aby nás nesly k Bohu. Nechme se tím, co hýbe naším srdcem, vést k vnitřní modlitbě srdce a pokusme se o dialog, jako když přítel mluví s přítelem. Nesnažme se dále přemýšlet o Božím slově, ale hledejme Boha samotného. Držme své srdce vystavené Božímu slunci a hovořme s Otcem či s Ježíšem, svěřujeme mu své radosti, vděčnost, pochybnosti i strachy a ptejme se ho, k čemu nás svým Duchem vede. V případě práce ve skupině může následovat společná hlasitá modlitba, kde zároveň naslouchámе druhým a přicházíme k Bohu jako společenství.

5. Contemplatio (spočinutí): Milující rozhovor nemůže být závěrem "lectio divina", protože sám od sebe ukazuje dále. Otevírají ses při něm dvě možnosti: Pán nás může v modlitbě milujícím způsobem jakoby držet ve své blízkosti nebo nás může poslat do služby. Při rozjímání nám zazářila jedna myšlenka a stala se pro nás důležitou; rozšířila naše srdce a roznítila v nás "afekty", které nám umožnily modlitbu srdce. Nyní může přijít to, že se i toto množství afektů zjednoduší do jednoho jediného tichého, klidného základního postoje. Modlitba se pak stává zcela prostou: již to není žádný rozhovor s Bohem, nýbrž prosté "pozdvižení duše k Bohu", pohled milujícího srdce. Láska nemusí moc povídat, nakonec jí stačí jednoduché "ty". Možná, že nám zde pomůže jednoduchá "střelná modlitba", např.: "Pane, já vím, že mě miluješ - Pane, ty víš, že tě miluji", "Můj Bože a mé všechno" apod. nebo opakování věty či slova z přečteného úryvku. Sestoupit do tohoto spočinutí se ovšem nepodaří při každém čtení. Vždy však četba může být soustředěná a ústící do modlitby srdce. Bůh nás pak sám bude - nejprve tu a tam, později častěji - vést k této modlitbě jednoduchosti, ke kontemplaci. Jestliže takto právě nejsme vedeni nebo povinnosti či čas nám toto spočinutí nedovolí, jděme jinou cestou (která je samozřejmě nutně otevřená i po kontemplaci):

6. Operatio (konání): Bůh nám může také říci: "Jdi a jednej také tak!" (Lk 10,37). Božímu slovu nemohu jen naslouchat, ale musím jej také konat (Mt 7,24). Jádro dnešního poselství si tedy vezmeme s sebou do všedního dne (můžeme si ho i zapsat a naučit) a v jeho světle jdeme svojí cestou nebo se jej i pokoušíme nějak konkrétně uskutečnit. Boží slovo, které je uskutečněno, se stává "slovem života" (Jan 6,68; srov. 6,63). Pak žijeme nový život a nový život začíná rašit i kolem nás. Slovo učiněné tělem proměňuje svět.

Shrnutí: Takto praktikované čtení Písma ("lectio divina") je na jedné straně výbornou *školou modlitby.* Po mnoho století mnozí křesťané takto díky četbě Písma praktikovali umění volné vnitřní modlitby, aniž znaly různé složité metody rozjímání. Na druhé straně je takováto četba Písma také tou nejlepší *školou života.* Křesťanský život se vždy nově rozvíjí právě tam, kde je Boží slovo slyšeno a činěno.

DOBA POSTNÍ

Ve všedních dnech doby postní jsou vybrána čtení z evangelia a ze Starého zákona tak, aby měla vzájemný vztah a pojednávala o různých tématech postní katecheze, přizpůsobených duchovnímu smyslu této doby. Od pondělí 4. postního týdne je zařazena polosouvislá četba evangelia podle Jana. Čtou se ty úryvky, které nejlépe odpovídají postní době a nečtou se o nedělích.

Popeleční středa

Jl 2,12-18

Roztrhněte svá srdce, a ne šaty!

V centrální výzvě dnešního textu: "Obraťte se k Hospodinu, svému Bohu" (v. 13) jsou důležité dvě věci. Za prvé: Jaký je Bůh, ke kterému se má Izrael obrátit? Za druhé: Jak se má k němu obrátit? Bůh proroka Joele je Bohem živým a vášnivě milujícím: milosrdným, milostivým, něžným a dobrotivým. Jakmile mu dá člověk první příležitost ("roztržené" = otevřené, litující srdce), promění jeho hřích v požehnání. Právě k takovémuto Bohu je nutné (ale také možné!) se obrátit. Jak? "Celým srdcem" (v. 12), tj. celým svým životem, celou bytostí vnější i vnitřní, a ve společenství celého Božího lidu (v. 15 - 18) - obrácení a pokání se týká každého jednotlivě, všech stavů a skupin, a zároveň je věcí celého společenství.

2 Kor 5,20 - 6,2

Smiřte se s Bohem! Hle, teď je ta doba příhodná!

Důvodem Pavlovy vášnivé prosby o smíření (dosl. "Nechte se smířit s Bohem!") je hluboká znalost lidského hříchu a potřeby smíření a zároveň nesmírná jistota, že sám Bůh toto smíření již daroval a umožnil (srov. v. 19!): Svého Syna totiž (v. 21 dosl.) "učinil hříchem, abychom se my v něm stali Boží spravedlností" (tedy aby na nás bylo vidět, jak je Bůh spravedlivý = mocný ve svém milosrdenství). A kdy je nejvhodnější čas pro tento nový vstup do již darovaného smíření? Právě teď!

Mt 6,1-6.16-18

Tvůj Otec, který vidí i to, co je skryté, ti odplatí.

V Matoušově evangeliu (zvlášť v "horském kázání") je pravá pokorná "skrytost" onou cestou, jak být "světlem světa" a jak "prokvasit celé těsto". Teprve ten, kdo s Otcem naváže skrytý, osobní, srdečný vztah (kdo má po joelovsku "roztržené srdce"), je Otcem také obdarovatelný (což je vlastní smysl výrazu "odměna" či "odplata"). Neplatí zde princip "něco za něco", ale: "dar je možné předat pouze přijímajícímu, chudému, otevřenému člověku". Jako příklady jsou zde uvedeny tři cesty k této svobodné otevřenosti: skutky milosrdenství (vztah k druhým), modlitba (vztah k Bohu) a půst (vztah ke mně samotnému).

Čtvrtek po Popeleční středě

Dt 30,15-20

Hle, předkládám vám dnes požehnání nebo kletbu.

Tato výzva k rozhodnutí je Izraeli řečena na závěr "opakování zákona" (lat. Deuteronomium), před vstupem do zaslíbené země. Životem Izraele je sám Bůh. Jeho si má vybrat, milovat jej, naslouchat mu. Člověk je zde postaven před obrovskou velikost své svobody. Jeho rozhodnutí má své důsledky. Je mu ale také řečeno, kudy vede cesta života a štěstí: "Vyvol si život, abys žil ty i tvoje potomstvo!" (v. 19). Vyvol si Boha!

Lk 9,22-25

Kdo svůj život pro mě ztratí, zachrání si ho.

Slovo o (u Lukáše každodenním) nesení kříže a zapření sebe sama je slovem o následování Krista směřujícího do Jeruzaléma - k vyvrcholení svého života ve smrti a vzkříšení. "Nést svůj kříž" neznamená přijímat každou bolest a překážku jako Bohem chtěnou (to by byl fatalismus a nekřesťanský obraz Boha!). Znamená to být ochoten dát na cestě následování Krista všanc své pohodlí, svoji čest, svůj život. Pouze tehdy, když učedník zůstane s Ježíšem solidární až do konce, bude prožívat a rozdávat společenství a radost, které jsou plody vzkříšení. I zde jde o (životní) volbu.

Pátek po Popeleční středě

Iz 58,1-9a

Či není půst, jaký si přeji, spíše toto?

Bůh slovy proroka odpovídá na falešnou lidskou představu, že chyba není na naší, ale na Boží straně. Boží lid je usvědčen z falešné, povrchní, vnějškové zbožnosti a je mu ukázána cesta pravého postu (v. 6 - 7): svoboda od zla, od zotročení a zneužívání druhých, činná milosrdná láska dávající všanc své pohodlí. A toto vše je cestou nejen pro dokonalé, ale také (a právě) pro hledající a zraněné (v. 8 - 9): skrze takovýto půst je jim dáno světlo, jsou sami uzdravováni a Bůh se jim dá k dispozici: "Zde jsem!" (v zítřejším čtení jsou tato zaslíbení rozvinuta).

Mt 9,14-15

Až od nich bude ženich vzat, potom se budou postit.

Otázka po postu se Ježíši stává příležitostí ke zvěstování času spásy, svatebního času radosti započatého jeho příchodem. Bůh se právě nyní dává člověku k dispozici jako ženich své nevěstě! Lidé připravení pravým postem (viz první čtení), otevření a obdarovatelní, se s ním již nyní mohou radovat. Cesta k plnosti této svatební smlouvy však ještě povede skrze krev kříže ("potom se budou postit").

Sobota po Popeleční středě

Iz 58,9b-14

Nasytíš-li hladového, vzejde v temnotě tvé světlo.

Výzva k pravému postu ze včerejšího čtení je dnes zopakována a zaslíbení s ní spojené rozvinuto nádhernou obraznou řečí upomínající na čas vysvobození z Egypta (v. 10b - ohnivý sloup) a putování pouští (v. 11 - nasycení, oáza). Zároveň je Boží zaslíbení vždy nasměrováno do zcela konkrétní dnešní situace (v. 12 - Izrael právě znovu budoval hradby Jeruzaléma po návratu z babylónského zajetí). Zvláštní důraz je pak (v. 13 - 14) položen na den odpočinku ("šabbat") chápaný jako zvláštní prostor pravého postu (pravé svobody a obdarovatelnosti člověka, který má čas "odpočinout" v Hospodinu).

Lk 5,27-32

Nepřišel jsem pozvat k obrácení spravedlivé, ale hříšníky.

Chudí a hříšníci jsou Ježíšově zvěsti zvlášť otevřeni - jsou obdarovatelní, protože nemají žádné jiné jistoty. U zbožných to má Ježíš těžší. Pro ty je skandál, jestliže Ježíš - vážený rabín - stoluje spolu s hříšníky (= neznalci Zákona) a celníky (= kolaboranty s římskou okupační mocí), a tak jim zcela dává účast na svém životě (společenství stolu). Podrobně jim Ježíš odpovídá podobenstvími o ztracené ovečce, ztracené minci a ztracených synech (Lk 15, viz sobota 2. postního týdne). Nyní je vysvětlení zprostředkováno pouze krátce - z potřeby hříšníků (v. 31) a z účelu Ježíšova "příchodu" (v. 32).

PRVNÍ POSTNÍ TÝDEN

Pondělí po 1. neděli postní

Lv 19,1-2.11-18

Suď svého bližního spravedlivě!

Hospodin touží proniknout a určovat celý všední život a všechny vztahy ("buďte svatí" = buďte cele patřící Bohu), a to u "celého společenství izraelských synů" (v. 2a). Jeho nárok je tedy totální. A to z jediného důvodu: Hospodin sám je svatý a Izrael je jeho lidem, jeho milovaným vlastnictvím (v. 2b). Teprve z tohoto základního zakotvení v Hospodinu vyplývají všechny další nároky ve vztazích k druhým lidem. Poctivost, milosrdenství, spravedlnost i láska k bližnímu má vždy svůj důvod i zdroj v tom, že Bůh Izraele je Hospodin = Bůh blízký, doprovázející, který Izraele vyvedl z Egypta (v. 11.14.16.18).

Mt 25,31-46

Cokoli jste udělali pro jednoho z těchto mých nejposlednějších bratří, pro mne jste udělali.

Obraz "posledního soudu" nemá čtenáři vylíčit, "jak" to bude probíhat, ale co člověku během jeho pozemské cesty umožňuje otevřít se v závěru jeho života plnosti Božího království: Nezištná činná láska k těm nejnepatrnějším člověka otevírá, lhostejnost, nevšímavost a tvrdé srdce naopak uzavírá pro konečné společenství s Bohem, pro konečnou a totální "svatost". Vylíčený obraz nemá nahánět hrůzu, ale v kontextu Matoušova evangelia má vyburcovat k radikálnímu rozhodnutí: nelze čekat, jak to dopadne - o věčnosti se rozhoduje teď a tady, v setkání s konkrétním člověkem!

Úterý po 1. neděli postní

Iz 55,10-11

Mé slovo vykoná vše, co jsem chtěl.

Na toto závěrečné a všechny předchozí Boží činy shrnující ujištění nádherné "Knihy útěchy" vzniklé v babylónském zajetí (Iz 40 - 55) navazuje zaslíbení "druhého exodu", zaslíbení návratu ze zajetí: "S radostí vyjdete a budete vedeni v pokoji!" (viz Iz 55,12). Boží slovo, které bylo v minulosti tvůrčí silou Božího lidu Izraele, si svoji sílu a životnost zachovává i pro současnost a je jistotou pro budoucnost. Úžas nad tím je první odpovědí člověka a prvním krůčkem na cestě do svobody.

Mt 6,7-15

Vy se modlete takto.

Ježíš chce učedníky vyvést z představy vzdáleného Boha, kterého je třeba v modlitbě přemlouvat, a učí je modlitbě srdce. Učí je obracet se k Bohu, který je jejich společným Otcem a do hloubky zná jejich srdce. "Modlitba Páně" je důvěryplným voláním Božího dítěte, které v sobě a v dějinách Božího lidu zakusilo moc Božího slova, žasne nad ním, touží po jeho naplnění v celém lidstvu a připojuje prosby o ty nejzákladnější lidské potřeby: o vše, co potřebujeme k životu učedníků, o odpuštění hříchů a o ochranu před pokušením a zlem. Právě takováto modlitba je pokračováním cesty do svobody od našich hříchů. Jen jedno může blokovat: naše neodpuštění druhému.

Středa po 1. neděli postní

Jon 3,1-10

Ninivští obyvatelé změnili své hříšné chování.

Zdálo by se, že v tomto úryvku z poučného vyprávění o Jonášovi (ve formě jakési starověké pohádky) je líčen Bůh, který se nechá ke slitování přemlouvat lidským obrácením a postem. Avšak Boží milosrdenství je i zde příčinou, ne výsledkem lidského obrácení. Ona "změna chování" nastala teprve tehdy, když Bůh svým vlastním obrácením se k člověku (on to je, kdo vytrvale posílá proroka!) toto pokání a přijetí jeho milosrdenství sám nabízí a umožňuje. Boží "hněv" (v. 9) je poslední zbraní Boží lásky, burcujícím nástrojem k oddělení se od hříchu (na který je tento "hněv" nasměrován, ne na člověka).

Lk 11,29-32

Nebude dáno jiné znamení tomuto pokolení, než znamení Jonášovo.

Ježíšovi posluchači se na něm domáhali znamení z nebe (viz Lk 11,16), znamení, které by ukončilo každou pochybnost a diskusi. Právě toto však Ježíš odmítá jako nesmyslné (v. 29). Obrácení musí zůstat svobodným osobním rozhodnutím, které Bůh nemůže člověku odejmout. Jediným "znamením", které neznásilní lidskou svobodu, ale přetvoří ji zevnitř, je znamení vlastního Božího radikálního obrácení se k člověku, znamení Božího "sestupování" do Izraelských dějin (Šalamoun, Jonáš), které vrcholí v Ježíši samotném, v jeho smrti a vzkříšení a v jeho zvěsti.

Čtvrtek po 1. neděli postní

Est 4,17n.p-r.aa-bb.gg-hh (4,17k.17l-m.17r-t)

Nemám mimo tebe jiného pomocníka, Pane.

Kniha Ester má historické jádro, kolem kterého se postupně nashromáždily další legendární motivy. Později (jen v řečtině - proto dnes patří mezi "deuterokanonické" části bible) byly přidány např. Mardochajovy a Esteřiny modlitby. Ester - hebr. Hadasa - se stala královnou na perském dvoře a ve chvíli smrtelného ohrožení všech Židů - jejích soukmenovců - žijících v Persii předstoupila odvážně (a nakonec úspěšně) s prosbou za jejich záchranu před krále. Předtím se však obrací ke svému "jedinému", k Bohu a Králi Izraele, v důvěryplné modlitbě spoléhající se na Boží zaslíbení.

Mt 7,7-12

Každý, kdo prosí, dostává.

Když i neochotní lidé si vzájemně vyhoví, když i zlí pozemští otcové dávají dětem dobré věci, tím spíše Otec nebeský, který je Dárcem všeho dobra (pro Lk dárcem Ducha svatého). Ve vytrvalé prosebné modlitbě nepřemlouváme nějakého neochotného Boha, ale uznáváme jeho jedinečnost a dobrotu a stáváme se tak často teprve schopnými neustále nabízené Boží dary přijmout. V. 12 je pak dovětkem, který shrnuje Horské kázání (kap. 5 - 7) do přikázání lásky k bližnímu a v souvislosti s Mt 5,17 je prohlašuje za

platný výklad První smlouvy - tzv. Starého zákona (= "Zákona a Proroků", srov. středa 3. postního týdne).

Pátek po 1. neděli postní

Ez 18,21-28

Mám snad zalíbení v zločincově smrti anebo spíše chci, aby změnil své chování a byl živ?

Prorok Ezechiel se v babylónském zajetí vyrovnává s lidovou představou, že hřích či spravedlnost působí v životě člověka jaksi automaticky dále. Avšak Bůh soudí a omilostňuje lidi podle toho, čím jsou nyní, ne podle toho, čím snad dříve byli. Důvod uvádí sám Bůh ústy proroka (v. 23). Celý výklad není pouhou teorií, ale směřuje k výzvě k radikálnímu obrácení: "Obraťte se a odvraťte se od všech svých nevěrností... Obnovte své srdce a svého ducha!" (viz Ez 18,30 - 32).

Mt 5,20-26

Jdi se napřed smířit se svým bratrem.

"Dokonalejší" spravedlnost (= správné jednání před Bohem) neznamená přísnější, ale spíše hlubší, niternější, ze srdce a z vnitřního pochopení vycházející. To je zjevné ze šesti "antitezí" ("Slyšeli jste... Já vám však pravím...") v Mt 5,21-48. Bůh nesoudí podle vnějšího skutku, ale podle rozhodnutí srdce. V první antitezi to znamená: kořenem zabití je vnitřní nepřátelský postoj vůči druhému ("hněv"), pohrdání druhým ("tupení") a odepsání člověka před Bohem ("zatracování"). Jaký je lék na tento vnitřní jed, na tento zdroj každého násilí? Ochota smířit se s bratrem (i když o n má něco proti mně - v. 23 - 24) a neprovozovat pouhou vnější zbožnost, jestliže jsou porušeny základní bratrské vztahy.

Sobota po 1. neděli postní

Dt 26,16-19

Budeš lidem zasvěceným Hospodinu, svému Bohu.

Vstupu do zaslíbené země předcházela obnova smlouvy mezi Hospodinem a jeho lidem uzavírající jádro knihy Deuteronomium (= opakování Zákona): Hospodin se navazuje na člověka a znovu potvrzuje, že je jeho Bohem. Podobné (neustále obnovované a dodržováním přikázání uskutečňované) navázání pak očekává od Izraele, který je jeho lidem, lidem jemu zasvěceným, "zvláštním", dosl. "svatým" (= pro Boha odděleným). To vše k Boží slávě, cti a chvále, ale i k požehnání pro Boží lid.

Mt 5,43-48

Buďte dokonalí, jako je dokonalý váš nebeský Otec.

Toto Ježíšovo slovo uzavírá oddíl šesti antitezí o "dokonalejší" spravedlnosti (viz úterý 1. postního týdne). Ježíšovým učedníkům nestačí zkreslený, úzkoprsý výklad Zákona běžný v jejich době (přímou výzvu k nenávisti k nepřátelům v bibli nic nenajdeme), ani kolegiální a bratrská praxe celníků a pohanů. Ježíšův učedník má být obrazem dokonalosti (= nerozdělenosti, celostnosti) Božího srdce, Boží lásky ke každému člověku. Láska k nepřátelům není otázkou citu. Spočívá v rozhodnutí mít účast na Boží bolestné lásce ke světu, osvědčuje se v konkrétních skutcích a zraje ve vytrvalé modlitbě.

DRUHÝ POSTNÍ TÝDEN

Pondělí po 2. neděli postní

Dan 9,4b-10

Zhřešili jsme, provinili jsme se.

Danielova kající modlitba (Dan 9,4b-19) je v knize Daniel (2. stol. před Kr.) zasazena do její druhé části (Dan 7 - 12). Stává se tak oním nezbytným krokem, který Bůh od Židů očekává v době pronásledování za vlády krutého Antiocha IV. - Epifana. Mezi budoucností plnou zaslíbení konečného vítězství Syna člověka a vzkříšení věrných (Dan 7,13n.27; 12,2n) a minulostí zatíženou nevěrností Izraele (v. 5.6.8.11) stojí přítomnost jako šance k obrácení, jehož prvním projevem je kající modlitba. Pohled na hřích Izraele, jeho bezpodmínečné uznání a prosbu o odpuštění však předchází a neustále proniká mnohem hlubší pohled na Boží věrnost, spravedlnost, milosrdenství a jméno (v. 4b.7.9.18.19).

Lk 6,36-38

Odpouštějte a bude vám odpuštěno.

Lukáš chápe Boží "svatost" (Lv 19,2; viz pondělí 1. postního týdne), resp. "dokonalost" (Mt 5,48; viz sobota 1. postního týdne) jako "milosrdenství" (v. 36). A právě to je ta nejkonkrétnější a nejjistější cesta,

jak být "jako náš Otec", jak se stávat "Božím obrazem". Podle židovské nauky jedná Bůh s člověkem podle dvojí "míry" odpovídající jeho dvěma jménům: míry spravedlnosti a soudu (Elohim - Bůh) a míry milosrdenství a slitování (JHVH - Hospodin). Jestliže člověk sám odmítne první míru (tj. nesoudí a nezavrhuje) a jedná podle míry druhé (odpouští a dává), umožní Bohu, aby jednal stejně i v jeho životě. Boží míra milosrdenství se pak pro něj stává nezměrnou plností.

Úterý po 2. neděli postní

Iz 1,10.16-20

Učte se jednat dobře, hledejte spravedlnost!

Prorokova slova z v. 10 musela být pro shromážděné šokem. Copak jsme všichni tak zvrhlí jako lidé ze Sodomy a Gomory? Copak to množství obětí, kouř kadidla, slavnostní shromáždění a k modlitbě rozprostřené dlaně (viz vynechané v. 11 - 15) nic neznamenají? Před Bohem je toto vše však méně než nic. Jestliže se liturgie není projevem vnitřního vztahu k Bohu a nevede ke spravedlivému (= milosrdnému) jednání s těmi nejmenšími, je to jedna velká lež. Tento šok však nemá odsoudit, ale vyburcovat k radostnému rozhodnutí se pro pravdivost a život proti přetvářce a smrti (v. 19.20). To pak teprve umožní vyrůst plodům Božího zdarma darovaného odpuštění a hřích ztratí nad člověkem svoji moc.

Mt 23,1-12

Mluví, ale nejednají.

Ježíš má ke konci Matoušova evangelia velmi tvrdá slova pro ty z farizeů a zákoníků, kteří sami nejednají podle jimi hlásaného učení (srov. Mt 6,1-6) a snaží se ostatní na sebe připoutat vnějšími projevy zbožnosti a zvláštními osloveními (v. 7.8a: rabi = mistr, v. 8b: "didaskalos" = mistr, učitel, v. 9: "pater" = otec, v. 10: "kathégétés" = učitel, vůdce, ten, kdo zná cestu a jde napřed). Verše 8 - 12 však obracejí osten napomenutí do řad křesťanské obce. Nejde zde ani tak o tituly, ale nikdo nesmí vystupovat ze základního bratrsko-sesterského vztahu, nikdo mi nesmí nahradit nebeského Otce a nikdo se nesmí snažit nahradit Krista v jeho jedinečné roli vůdce a učitele. Lékem je pokorná služba (v. 11.12).

Středa po 2. neděli postní

Jer 18,18-20

Pojďme a ubijme ho.

Jeremiáš je typický svými tzv. "nářky" či "vyznáními" (Jer 11,18 - 12,6; 15,10-21; 17,14-18; 18,18-23; 20,7-18; viz sobota 4. postního týdne a pátek 5. postního týdne), ve kterých vylévá před Hospodinem své zraněné srdce, staví mu před jeho tvář své neúspěchy a útoky nepřátel (kněží, mudrci, proroci, viz v. 18). Jeho bolest je o to větší, že se mu dostává pronásledování od představitelů jeho vlastního milovaného lidu, za který se vytrvale přimlouval. Jeho cesta se tak stává předobrazem cesty každého, kdo stojí ve službě Bohu a jeho lidu.

Mt 20,17-28

Odsoudí ho k smrti.

Ježíš v Matoušově dvacáté kapitole již potřetí naznačuje cíl své cesty: vydání a ukřižování v Jeruzalémě ústící do vzkříšení. Učedníci však stále nerozumějí. Mají snad ještě v uších Ježíšovo zaslíbení, že "při znovuzrození všeho" budou sedět na dvanácti trůnech izraelských kmenů (Mt 19,28). Ježíšova odpověď je zároveň odmítnutím (jejich falešných představ o vládě) i pozváním (k následování na cestě služby ústící v kalich utrpení). Cesta učedníka je cesta otrocké služby ústící ve velikonočním vydání života Bohu i lidem.

Čtvrtek po 2. neděli postní

Jer 17,5-10

Prokletý člověk, který spoléhá na člověka; požehnaný, který doufá v Hospodina.

Prorok Jeremiáš do slov "mudroslovného" žalmu (srov. Ž 1) odívá své přesvědčení o kořenech "požehnání" a "prokletí" (u Lk 6 "blahoslavenství" a "běda") v životě člověka: jen člověk mající svoji jistotu v Hospodinu je schopen nechat se proniknout jeho požehnáním jako životodárnou vodou. Zároveň si je však vědom hluboké zraněnosti lidského srdce, která neumožňuje posuzovat lidi podle nějakých povrchních měřítek zbožnosti, ale podle "ovoce skutků". To je pak něčím, co vyrůstá z hlubokého vztahu s

Bohem a zároveň vede k větší schopnosti se pro další Boží dary otevřít (ke větší obdarovatelnosti).

Lk 16,19-31

Ty ses měl dobře už za živa, Lazar naproti tomu špatně; nyní se tu on raduje a ty zakoušíš muka.

V první části (v. 19 - 26) podobenství o Lazarovi (h. Eleazar = Bůh pomáhá) a jeho bratřích prosvítá přesvědčení farizeů o odpovídající odplatě pro dobré i zlé - když ne již na zemi, potom zcela určitě po smrti. Zároveň zde lze vidět jakési konkrétní dokreslení lukášovských "blahoslavenství" a "běda" (Lk 6,20-26). Avšak hlavní důraz evangelia je položen na druhou část dvojpodobenství (v. 26 - 31), na výzvu k pokání ne na základě zázraků, ale na základě Božího slova ("Mojžíš a Proroci", viz také Lk 16,16n) a dokud je čas (v. 26). Hlavními postavami tedy nejsou boháč a Lazar, ale oněch pět žijících bratří. Na jejich poslušnosti Písmu (tj. naslouchání a konání) se rozhoduje o jejich (věčném) životě.

Pátek po 2. neděli postní

Gn 37,3-4.12-13a.17b-28

Tamhle přichází ten snílek. Nuže pojďme, zabijme ho!

Josef, synu Jákobův (=Izraelův), byl v mnohém ohledu předobrazem Ježíšovým (srov. v. 20 s v. 38 dnešního evangelia): Ježíš je (jako Josef) svým Otcem jedinečně milovaným Synem, je pronásledován svými bratřími, byl prodán za cenu otroka (30 šekelů) a stal se záchranou pro své bratry. Díky tomuto srovnání můžeme žasnout nad tím, jak je konkrétní spása, dovršená v Kristu, stále znovu v dějinách spásy (ve Starém zákoně i v církvi) nabízena skrze jednotlivé Boží služebníky.

Mt 21,33-43.45-46

To je dědic. Pojďte, zabijme ho.

Ježíš své podobenství o vinici (srov. Iz 5,1nn) adresuje velekněžím a farizeům (v. 45) jako jednu z posledních výzev k rozhodnutí. Matouš pak má při jeho ztvárňování před očima celé dějiny Izraele (kamenování a zabíjení proroků) vrcholící v Ježíšově sporu s představiteli národa (srov. v. 39: zajetí, vyvlečení za hradby, zabití). Ježíš je oním jediným Synem, dědicem všech zaslíbení daných Izraeli, "kvádrem nárožním" (h. "ben" = syn, "eben" = kámen). Otázka "nesení ovoce" (v. 43) není pak ani tak kritikou židovství, ale spíše výstrahou do vlastních řad - i církev se může stát neplodnou!

Sobota po 2. neděli postní

Mich 7,14-15.18-20

Všechny naše hříchy svrhneš do mořských propastí.

Závěr knihy Micheáš (7,14-20) je žalmům podobnou modlitbou o doprovázení a odpuštění. Zkušenost s věrným a osvobozujícím Bohem v minulosti (exodus, v. 14 - 15) dává jistotu pro přítomnost (v. 18) i důvěru pro budoucnost (v. 19 - 20). Boží věrnost, milosrdenství a smilování jsou vždy větší než všechny naše viny, nepravosti a hříchy.

Lk 15,1-3.11-32

Tento tvůj bratr byl mrtev, a zase žije.

Otázka vzniklá v souvislosti s hostinou u celníka Matouše (Lk 5,29n; viz sobota po Popeleční středě) se vrací s novou závažností. Ježíš nyní odpovídá třemi podobenstvími "o ztracených" (ovečka, svatební peníz, dva synové, Lk 15): třemi podobenstvími o hledání hříšníka, třemi podobenstvími o radosti z odpuštění, třemi podobenstvími o neohraničené Boží lásce k člověku. Dvojpodobenství o ztracených synech se často nazývá podobenstvím "o milosrdném Otci". Bůh Otec - čekající, milosrdný, běžící vstříc, vracející synovskou čest, chystající hostinu lásky a jemně domlouvající závidějícímu (a proto snad ještě více ztracenému) bratrovi - je zde totiž hlavním postavou. A Ježíš je jeho živým obrazem.

TŘETÍ POSTNÍ TÝDEN

Kteréhokoli dne v tomto týdnu (zvláště v ročních cyklech B a C, kdy se na třetí neděli postní nečte evangelium o samařské ženě) je možno použít následujících perikop:

Ex 17,1-7

Vytryskne voda a lid se napije.

Výběrová čtení 3. postního týdne mají ve svém centru první ze starobylých křestních motivů z příslušných nedělí cyklu A: vodu života. Izrael putující pouští začíná znovu reptat a přes všechnu prožitou

Boží péči (exodus, křepelky, mana) podléhá pokušení (h. "Massa") nedůvěry v Boží doprovázení (v.7) a upadá do sváru (h. "Meriba") s Mojžíšem. Hospodin se však právě v této "vyprahlé krajině" (h. "ch-r-b", z toho "Choreb", v. 6; srov. Ex 3,1n a Dt 5,2) znovu ukazuje jako Hospodin (h. JHVH), tj. jako Bůh stále přítomný a zachraňující. Pozdější biblická tradice vidí v této životodárné skále obraz věrné Boží lásky (Iz 41,18n) vrcholící pak v Ježíši Kristu (1 Kor 10,4).

Jan 4,5-42

Pramen vody, tryskající do života věčného.

I v evangeliu je v centru žízeň a dar vody života. Ježíš, dárce této vody (v. 14), však do života samařské ženy vstupuje nejprve jako ten, kdo má sám žízeň (v. 7), kdo se dělá závislým na její službě. Poznání Ježíše se však postupně prohlubuje - židovský poutník (v. 9), kdosi větší než praotec Jákob (v. 12.15), prorok (v. 19), Mesiáš (v. 25n.29), Spasitel světa (v. 42) - a žena tak prožívá mnohem důležitější proměnu srdce: postupně se v ní probouzí vědomí člověka bezvýhradně přijatého (v. 7), již v hloubce obdarovaného (v. 14) a přes svá zranění (v. 17n) schopného do svého hledání vtáhnout, a tak obdarovat i ostatní (v. 28-30.39). V jediném příběhu je zde zakódována cesta k plnosti křtu.

Pondělí po 3. neděli postní

2 Král 5,1-15a

Mnoho malomocných bylo v Izraeli, a žádný z nich nebyl očištěn, jen syrský Náman.

Co udělal vojevůdce Náman, že jej později Ježíš zmiňuje jako vzor víry? 1. uvěřil svědectví dítěte (v. 2nn), 2. vydal se na cestu a přes počáteční nepochopení (jede za králem místo za prorokem) nachází Božího muže, 3. nechá si svými služebníky vymluvit své zaběhlé představy o způsobu uzdravení, 4. poslechne prorocké slovo, 5. po uzdravení vyzná Boha Izraele za jediného Boha a veze si svoji víru zpět do své země (v. 15b - 19). Tj.: pokora, vytrvalost, poslušnost, odvážné vyznání, svědectví víry.

Lk 4,24-30

Tak jako Eliáš a Elizeus je Ježíš poslán nejen k Židům.

Ježíš káže ve svém rodném městečku Nazaretě (Lk 4,16-23) a zaslíbení spásy z proroka Izajáše vztahuje na sebe ("Dnes se splnilo toto Písmo...", v. 21). Ti nejbližší, jeho sousedé a známí, jej však nepřijímají. Lukáš situaci líčí již s vědomím, že i většina Židů, těch, kterým je zaslíbení spásy především určeno, jej odmítá. To však není nová situace. Ani ve starých dějinách Izraele byli proroci přijímáni, i tam byli někdy pohané (vdova, Náman) otevřenější Božím darům. Nyní je staví jako vzor Bohu otevřeného člověka. Kolem svých nejbližších musí projít a "ubírat se dál". Nejsou totiž ochotni dnes slyšet jeho "dnes".

Úterý po 3. neděli postní

Dan 3,25.34-43 (ř.)

Přijmi nás pro zkroušenou mysl a pokoru ducha.

Azariášova modlitba, pocházející snad z makabejské doby (2. stol. př. n. l.), je jakožto deuterokanonický dodatek v řeckém textu vložena za 24. verš 3. kapitoly knihy Daniel. Spolehnutí se na Boží smlouvu (v. 34), důvěra v Boží zaslíbení (v. 35n), uznání vlastní malosti (v. 37n), zkroušená mysl a pokora ducha (v. 29), následování celým srdcem a hledání Boží tváře (v. 41) - to jsou základní postoje jakékoli modlitby a nutné předpoklady toho, že také budeme schopni přijmout Boží odpověď.

Mt 18,21-35

Jestliže neodpustíte každý svému bratru, Otec neodpustí vám.

Otázku "Snad až sedmkrát?" bychom z hebrejské číselné symboliky museli převést asi takto: "Snad ne pořád?" (sedmička je číslo pozemské plnosti, dokonalosti). Ježíšova odpověď: "Odpouštění, ani toho dokonalého, není nikdy dost. Odpouštěj, a nepočítej. Odpouštěj víc než dokonale." Proč? 1. Protože ti Bůh odpustil nesrovnatelně víc než, máš odpustit ty: 10.000 hřiven (ř. "talentů") = 60 mil. denárů; na druhé straně pouhých 100 denárů - tedy víc jak půlmilionkrát méně. 2. Protože tvé neodpuštění tě blokuje vůči přijetí zdarma již darovaného Božího milosrdenství.

Středa po 3. neděli postní

Dt 4,1.5-9

Zachovávejte nařízení a plňte je!

První Mojžíšova řeč z Deuteronomia (Dt 1,6 - 4,40) je líčením sedmi důležitých etap na cestě mezi Egyptem (Exodus) a Sinajem (Zákon). "Zákon" (hebr. "tóra" = učení, směrnice) a jeho jednotlivá "nařízení" či "ustanovení" nejsou pro Izrael něčím svazujícím a zatěžujícím. Jsou zdrojem života, směrovkami na cestu do svobody, směrnicemi pro život v zaslíbené zemi (v. 1). "Tóra" je důvodem k hrdosti a nástrojem svědectví o Hospodinu, o blízkém Bohu Izraele pro okolní národy (v. 6 - 8). Na Izraeli je: naslouchat jí, jednat podle ní, připomínat si Boží činy (ty jsou vždy prvotní) a učit své potomky (v. 9).

Mt 5,17-19

Kdo by zachovával a učil, ten bude velkým.

"Zákon" ("Tóra" = Gn až Dt) a "proroci" ("Nebíim", včetně našich tzv. knih historických) nejsou pro Ježíše nějakým "starým", zákonem spravedlnosti, který je třeba nahradit "novým" zákonem lásky. "Tóra" je (srov. obraz chrámu) velesvatyní Božího sdílení se člověku, "proroci" jsou jejími vykladači a ochránci (svatyně) a nejpozději vzniklé "spisy" (hebr. Ketubím) jsou přípravou na vstup do Božího slova (chrámové nádvoří). Ježíš tedy nepřišel tzv. Starý zákon (lépe "První smlouvu") "zrušit", ale po jeho "vyprázdnění" zákonickým židovstvím své doby "naplnit" původním obsahem, zpečetit jej a dovršit jeho hlásání "okolním národům".

Čtvrtek po 3. neděli postní

Jer 7,23-28

To je národ, který neposlechl hlasu Hospodina, svého Boha.

Jeremiášova kritika je velmi drsným kontrastem k zaslíbením, která jsou se zachováváním Tóry spojena (viz včerejší čtení). Je zde burcován lid, který se od nároku poslušnosti a věrného chození po Hospodinových cestách (= všednodenní život s Bohem) utíká do plnění prázdných obětních rituálů, kterými si chce Hospodina zavázat (viz Jer 7,21n). Srdcem a smyslem každého Božího nařízení i celé Tóry není nějaký vnější úkon, ale obdarovávající Bůh toužící po odpovědi, po věrném vztahu.

Lk 11,14-23

Kdo není se mnou, je proti mně.

Zvrácenost odmítnutí Boží nabídky se stupňuje s jasností, se kterou je Boží vláda v Ježíši hlásána a nabízena. Uzdravení a vyhánění démonů byly pro tehdejšího člověka jasnými znameními přicházejícího Božího království. Samotné skutky, které Ježíš konal, nemohly být popřeny. Proto je překroucen zdroj síly, kterou pro tyto skutky užívá. Ježíšova reakce: konstatování absurdity takovéhoto nařčení a burcující výzva k rozhodnutí (ale srov. Lk 9,49n - ne každý, kdo Ježíše nenásleduje stejným způsobem, je vyloučen; v našem textu jde o rozhodnutí mezi zatvrzelostí a otevřeností Bohu).

Pátek po 3. neděli postní

Oz 14,2-10

Nebudeme již říkat dílu svých rukou: Bože náš!

Závěrečná kapitola Ozeáše byla (podobně jako zítřejší čtení) pravděpodobně součástí kající liturgie: výzva k návratu k Bohu (v. 2.3a), prosba za odpuštění (v. 3b), rozhodnutí do budoucnosti (v. 4) a nádherné zvěstování odpuštění a zaslíbení uzdravení a nesení ovoce (v. 5 - 9). Bůh je milující lékař, jediný, od kterého lze čekat dobré ovoce. V. 10 je pak závěrem celé knihy a výzvou k rozhodnutí.

Mk 12,28b-34

Hospodin, náš Bůh, je jediný Pán; miluj ho!

Podle židovského chápání jsou všechna přikázání Tóry stejně důležitá. Avšak srdcem Tóry je vyznání Boží jedinosti a jedinečnosti a pozvání k jedinečnému vztahu k Hospodinu (tzv. "Šema Israel"- "Slyš Izraeli", Dt 6,4-9). Láska, kterou člověk objeví v tomto vztahu, pak může a má (podle celého textu "Šema") proniknout celou jeho bytost, rodinu, všední povinnosti, práci, odpočinek, dům, město i všechny jeho vztahy (v Lv 19,18 je příkaz lásky k bližnímu odůvodněn pouhým: "Já jsem Hospodin").

Sobota po 3. neděli postní

Oz 6,1b-6

Milosrdenství chci, ne oběť.

Je to krásné očekávat od Hospodina uzdravení, obvázání ran, nový život a požehnání. Avšak jsou výzvy k návratu k Hospodinu (v. 1a) k poznání Hospodina (v. 3a) myšleny vážně a do důsledků? Podle Boží reakce v ústech proroka (v. 4 - 6) se zdá, že v. 1 - 3 jsou jen jakousi zbožnou kající písní (srov. v. 4b), kterou lidé zpívali bez nějakého hlubšího úmyslu změnit svůj život. Na čem tedy záleží? Na "milosrdenství" (hebr. "chesed" zahrnuje věrnost smlouvě s Hospodinem i činnou lásku k člověku) a "poznání Boha" (hebr. "jádá" znamená především poznání bytostné, celostné, dávající; používá se o sexuálním styku).

Lk 18,9-14

Celník se vrátil do svého domu ospravedlněn, ne však farizeus.

I farizeus z evangelia zpívá Bohu jakousi zbožnou píseň, zakládá si na své zbožnosti, avšak ostatními (méně zbožnými či trochu jinými) pohrdá. Celník (= kolaborant, veřejný hříšník) si je vědom své bezvýchodné situace, patří k oněm "chudým", kteří mají "hlad a žízeň po spravedlnosti" (Mt 5,3.6). Výraz "ospravedlněn" zde znamená: ten, na kterého Bůh milostivě shlédl, ke kterému se sklonil, ve kterém nalezl zalíbení.

ČTVRTÝ POSTNÍ TÝDEN

Od tohoto týdne je zařazena polosouvislá četba Janova evangelia (započatá v době vánoční a doplněná o některých postních a velikonočních nedělích a o feriích v době velikonoční). V první části Janova evangelia (Jan 1 - 12) je Ježíš na pozadí sedmi "znamení" a dalších setkání a rozhovorů představován jako ten, kdo se postupně a stále novým způsobem zjevuje světu jako Mesiáš. Toto sebezjevní pak vrcholí ve druhé části evangelia, která je ve slově (Jan 13 - 17) a činu (Jan 18 - 20) rozvinutím Ježíšovy "poslední hodiny", "paschy", přechodu k Otci.

Kteréhokoli dne v tomto týdnu (zvláště v ročních cyklech B a C, kdy se na čtvrtou neděli postní nečte evangelium o uzdravení slepce od narození) je možno použít následujících perikop:

Mich 7,7-9

Zase vstanu; i když sedím v temnotě, Hospodin je mé světlo.

Výběrová čtení 4. postního týdne jsou proniknuta druhým křestním motivem: světlem. V prvním čtení je tímto světlem sám Hospodin. Proto může prorok i v temnotě svého poznaného a přiznaného (v. 9a) hříchu (či hříchu svého lidu) vyhlížet Hospodina s důvěrou (v. 7), že jeho světlo nebude odsouzením, ale uzdravením a obnovením správného řádu (spravedlností, v. 9c).

Jan 9,1-41

Odešel, umyl se a když se vrátil, viděl.

Evangelium o uzdravení slepého od narození je jakýmsi komentářem ke Kristově vyznání: "Já jsem světlo světa, kdo mě následuje, nebude chodit ve tmě, ale bude mít světlo života" (Jan 8,12). Ono "světlo světa" (v. 5) proniká nejen jeho fyzickýma očima (v. 7), ale při výslechu před veleradou postupně i jeho vnitřním zrakem: neví, kdo to je (v. 12), vidí v něm proroka (v. 17), považuje se již za jeho učedníka (v. 25 - 28), vidí, že je od Boha (v. 30 - 33). Jeho uzdravení je však dovršeno teprve ve druhém setkání s Ježíšem (jež ho opět sám vyhledal, v. 35): skrze jeho osobní odpověď víry a klanění.

Pondělí po 4. neděli postní

Iz 65,17-21

Neuslyší se v něm hlas pláče nebo křiku.

Zaslíbení nového nebe a nové země z Iz 65 - 66 je zaslíbením mesiášského času, zaslíbením příchodu Božího království. Působení Mesiáše (ř. "Christos") tedy musí tato znamení zahrnovat. Jedním z nich je i uzdravování nemocných dětí (v. 20a; srov. dnešní evangelium).

Jan 4,43-54

Vrať se domů, tvůj syn je živ!

Příběh královského služebníka je příběhem o zrající víře postavené na Ježíšově slově (v. 47.50, srov. také Jan 4,39-42) v protikladu ke strnulému postoji okolo stojících lidí požadujících zázraky a znamení (v. 48). Tato víra se zde rodí z hluboké osobní nouze, uprostřed které onen služebník 1. slyší o Ježíši, 2. dává

se do pohybu, 3. vytrvale jej prosí (v. 47.49). Jeho víra pak dozrává v uvěření Ježíšovu slovu a v novém dání se do pohybu (v. 50). Svého vrcholu a plodnosti pak dosahuje v uvěření celého jeho domu (tj. širší rodiny, v. 53).

Úterý po 4. neděli postní

Ez 47,1-9.12

Viděl jsem vodu vytékající z chrámu; a všichni, k nimž se tato voda dostala, se uzdravili.

Vize nového Jeruzaléma (Ez 40 - 48) má své srdce ve vizi nového chrámu, do kterého se vrací Hospodinova sláva (Ez 43,1-9). V dnešním čtení líčí prorok uzdravující působení této nové Boží přítomnosti uprostřed svého lidu. Spojují se zde geografické vzpomínky na chrámový pramen (Iz 8,6-8; Ž 16) s představou vodního bohatství ráje (Gn 2,10-14) a vzniká tak nádherný obraz, ve kterém všechno požehnání vychází z chrámu, tj. od Boha. V Novém zákoně je tato symbolika vody přejata především v janovských spisech (Jan 4; 5; 7,38; 19,34; Zj 21,1nn).

Jan 5,1-3a.5-16

Hned byl ten člověk uzdraven.

Rybník Bethesda (= "dům milosrdenství") byl v Jeruzalémě místem shromažďování nemocných (jakési místní lázně), kteří věřili v zázračnou moc rozvířené vody. 38 let (možná narážka na Dt 2,14) trvající nemoc a zcela bezvýchodná situace je pro Ježíše podnětem k navázání rozhovoru, který ústí do překvapivého zázračného uzdravení: uzdravující není voda, ale Ježíšovo slovo! Aby bylo uzdravení dovršené i v srdci toho člověka, Ježíš jej sám znovu vyhledává (v. 14; srov. Jan 9,35). Ježíšovo varování není potvrzením lidového přesvědčení o nemoci jako trestu za hříchy (viz Jan 9,3!), ale spíše pozváním k hlubšímu následování (které je však - pro tentokrát - odmítnuto).

Středa po 4. neděli postní

Iz 49,8-15

Ustanovím tě prostředníkem smlouvy lidu, abys zvelebil zemi.

Verše 8 - 9a jsou závěrem tzv. druhé písně o Hospodinově služebníku (Iz 49,1-9a; srov. Iz 42,6n), který má uvězněné vyvést na svobodu (z babylónského zajetí) a obnovit smlouvu svého lidu s Bohem. Líčení návratu je proniknuto motivy vyvedení z Egypta (exodus). Toto poselství je pro lid tak neuvěřitelné, že k němu musí Bůh mluvit řečí mateřské lásky, které musí porozumět (v. 14n). Hospodinův služebník tak postupně získává rysy, které nakonec všechny objevíme u Krista.

Jan 5,17-30

Jako Otec mrtvé křísí a probouzí k životu, tak i Syn probouzí k životu ty, které chce.

Uzdravení u Bethesdy se událo o šabatu (Jan 5,9b), kdy se nesmí konat žádná práce (ani nosit své lože). Ježíšova odpověď (v. 17) naznačuje, že se Ježíš považuje za legitimního vykladače Zákona (Tóry; srov. středa 3. postního týdne) a tento nárok odůvodňuje svým jedinečným vztahem k Otci. Jeho následující řeč (v. 19 - 47; dnešní a zítřejší evangelium) je objasněním a obranou tohoto nároku. Její dnešní část ukazuje neustálou závislost Synova jednání na Otci zahrnující neslýchanou výzvu věřit Ježíšovu slovu jako slovu Božímu (v. 24), ale i zaslíbení vlastnění věčného života skrze tuto víru - v "tuto hodinu".

Čtvrtek po 4. neděli postní

Ex 32,7-14

Slituj se nad svým lidem, jemuž hrozí zkáza.

Zatímco byl Mojžíš na Sinaji, jeho lid si pod horou udělal obraz Boha (Ex 32,1-6). Boží soud je tvrdý: " *T v ů j* lid, který jsi *t y* vyvedl...," říká Bůh Mojžíšovi (v. 7) - jakoby již nechtěl být jejich lidem. Mojžíš se však nyní stává velkým přímluvcem a "upomíná" Boha, že je to přeci j e h o lid, který o n vyvedl z Egypta (v. 11), a připomíná mu jeho smlouvu s praotci. Může Bůh "vzplanout hněvem" (v. 10)? Může "litovat toho, co chtěl učinit" (dosl. v. 14)? Bible mluví o Bohu tak, jak by se v podobné situaci mluvilo o člověku. Jen takováto lidská řeč může naznačit, jak je Bůh živý a blízký.

Jan 5,31-47

Vaším žalobcem je Mojžíš, v něhož jste složili svou naději.

Obsahem dnešního evangelia je druhá část Ježíšovy řeči vysvětlující jeho synovský nárok (viz včerejší

evangelium). Může to dokázat? Podle Zákona nemůže někdo svědčit sám o sobě (srov. v. 31); k soudnímu dosvědčení je vždy třeba odvolání se na jiné věrohodné autority. Oním "jiným" svědkem (v. 32) je pro Ježíše (kromě Jana Křtitele) sám Bůh skrze Ježíši svěřené skutky (v. 36), osobní svědectví (v. 37, srov. 1 Jan 5,9n) a svědectví Písem (v. 39). Přes horlivé studium "Mojžíše" (tj. Zákona) a odvolávání se na něj však diskutujícím Židům chybí ochota naslouchat a věřit živému, hlubokém smyslu Písma. Pak nemohou pochopit ani Ježíše (v. 47).

Pátek po 4. neděli postní

Mdr 2,1a.12-22

Odsuďme ho k hanebné smrti.

Tento úryvek z deuterokanonické knihy Moudrosti (1. stol. př. n. l.) líčí s obzvláštní přesností Ježíšovu situaci: tvrdí, že je Boží Syn (v. 13.18; Jan 5,18) a že zná Boha (v. 13; Jan 8,55), je živou výčitkou pro svůj lid (v. 14; Jan 9,41), je pro svoji důvěru v Boha mučen a odsouzen (v. 18 - 20; Mt 27,43). A přeci autor knihy Moudrosti nemyslel na Ježíše, nýbrž obecně na každého zbožného člověka, který je pro svoji víru lidmi pohrdán a pronásledován (jak to prožívali především Židé v diaspoře). Ježíš nesl utrpení všech těch, kteří před ním i po něm byli kvůli své víře a věrnosti pronásledováni.

Jan 7,1-2.10.25.30

Chtěli se ho zmocnit, ale ještě nepřišla jeho hodina.

Kdo je tento Ježíš? To byla otázka, která o svátku stánků (hebr. "sukkót") hýbala Galilejí i Jeruzalémem. "Židé" (tj. náboženská smetánka národa) jej chtějí zabít (v. 1; srov. též vynechané v. 11 - 13). Ani jeho nejbližší v něho nevěří (viz další vynechané v. 3 - 9). Největší překážkou je jeho prostá lidskost (v. 27). Mesiáše si díky svým předsudkům a zaběhlým výkladům Písma představovali jinak. Ježíš však s velkou naléhavostí ("hlasitě zvolal") a tváří v tvář smrti ("chtěli se ho zmocnit") zůstává věrný jak svému lidství, tak svému poslání od Otce (v. 28n).

Sobota po 4. neděli postní

Jer 11,18-20

Byl jsem jako krotký beránek, kterého vedou na porážku.

Pro proroka bylo vždy velmi těžké zvěstovat svým bližním to, co nechtěli slyšet. Ne zbytečně přijal v okamžiku svého povolání Boží slovo: "Neboj se jich. Já budu s tebou a vysvobodím tě" (Jr 1,8; k Jeremiášovým "nářkům" obecně viz středa 2. postního týdne). V mnohém je to, co musel Jeremiáš vytrpět, věrným předobrazem utrpení Ježíšova (viz evangelium). Modlitba o pomstu (v. 20) má sice ještě daleko k Ježíšově modlitbě za nepřátele (Lk 23,34), avšak ve starozákonním kontextu, kdy se přesně nerozlišovalo mezi nositelem zla a zlem samotným, je pochopitelná.

Jan 7,40-53

Copak přijde Mesiáš z Galileje?

Ježíš je stále o svátcích stánků v Jeruzalémě. Poslední (sedmý) den svátků, když se ve zlatých nádobách čerpala voda z rybníku Siloe a vylévala k oltáři v chrámě, se lidem odhalil jako pramen živé vody a dárce Ducha (Jan 7,37-39). Právě tato slova učinila na lidi velký dojem: vyvolala souhlas (v. 40.41a), ale i mohutný odpor (v. 41b.42). Ježíšovým slovům jsou spíše otevřeni prostí lidé, kterými ti "učení" pohrdali ("chátra, která nezná Zákon") a sami se uzavírali ve svých systémech před slovem živého Boha. Ale Ježíšovo slovo není ani zde bezmocné (viz Nikodém).

PÁTÝ POSTNÍ TÝDEN

Kteréhokoli dne v tomto týdnu (zvláště v ročních cyklech B a C, kdy se na pátou neděli postní nečte evangelium o vzkříšení Lazara) je možno použít následujících perikop:

2 Král 4,18b-21.32-37

Položil se na něj - a tělo chlapce se zahřálo.

Výběrová čtení tohoto týdne rozvíjejí poslední ze tří klasických křestních témat: smrt a vzkříšení. "Znamenité ženě" (2 Král 4,8) ze Šúnemu zemřelo dítě, které počala na příslib Eliášova (= Bohem je Hospodin) žáka a následovníka Elizea (h. "Elíša", 2 Král 4,11-17), který u ní našel stálé pohostinství. Elizeova modlitba k Hospodinu (jen ten může vrátit život) je doprovázena zvláštním chováním (srov. 1

Král 17,17-24), které má snad vyjádřit zcela konkrétní a plnou účast proroka na smrti dítěte a skutečnost, že životodárnou Boží silou má být proniknuta celá bytost dítěte.

Jan 11,1-45

Já jsem vzkříšení a život.

Tváří v tvář smrti Lazarově i své vlastní říká Ježíš: "Já jsem vzkříšení a život" (v. 25). Vzkříšení a život tedy nejsou (jak si to napřed představuje Marta, v. 24) nějakou vzdálenou nadějí. Do plnosti Kristova života může již nyní - křtem a vírou - vstoupit každý, kdo "slyší mé slovo a věří tomu, který mě poslal" (Jan 5,24; srov. 11,26). I toto poselství je podobně jako při setkání se Samařankou a slepým od narození vyjádřeno velmi lidským příběhem: podobně jako Elizeus, i Ježíš zde projevuje plnou lidskou účast (v. 5.33.35.38), v centru je opět modlitba (v. 41n) a Marta prožívá v rozhovoru s Ježíšem hluboké zrání své víry (v. 20 - 27) ústící podobně jako u Samařanky do služby (v. 28).

Pondělí po 5. neděli postní

Dan 13,1-9.15-17.19-30.33-62 (nebo kratší text: Dan 13,41c-62)

Hle, umírám, třebaže jsem nic z toho neučinila.

Příběh zachránění krásné Zuzany (hebr. "Šóšaná" = lilie) mladým Danielem (= Bůh zjednává právo) je pozdější (deuterokanonický) přídavek ke knize Daniel. Vyprávění chce ukázat, že Bůh je spravedlivý a zjednává právo. Pravděpodobně je však za tímto poučným vyprávěním skryt ještě jeden význam: Zuzana představuje izraelský lid - onen věrný Izrael, který odolává lákání pohanů a odpadlíků a za žádnou cenu nechce porušit svoji věrnost Bohu.

Jan 8,1-11

Kdo z vás je bez hříchu, hoď první po ní kamenem.

V tomto - spíše lukášovském příběhu (ale srov. ve v. 10 typicky janovské oslovení "ženo"; srov. Jan 2,4; 4,21; 19,26; 20,13.15) - farizeové opět dostávají na svoji záludnou otázku odpověď, kterou nečekali a zodpovědnost najednou leží zcela na nich. Je zde také slyšet ozvuk příběhu krásné Zuzany z Dan 13: Ježíš je víc než Daniel - nejen, že brání nevinné, ale on dokonce odpouští veřejným hříšníkům. Není pro něj rozhodující čistě vnější poslušnost Zákonu, nýbrž odpověď srdce na dar ("Ani já tě neodsuzuji") a nárok ("Jdi a už nehřeš") lásky. srov. též 2 Kor 3,3: Ježíš píše 2x do měkkého písku chrámové podlahy, zatímco na Sinaji bylo Desatero napsáno (také 2x) do tvrdých kamenných desek (jimž se podobají srdce farizeů).

V ročním cyklu C, kdy se toto evangelium čte na pátou neděli postní, se dnes místo něj čte následující:

Jan 8,12-20

Já jsem světlo světa.

V Jan 5,19-47 započatý a v Jan 7 pokračující Ježíšův spor se zástupci "židů" dosahuje svého vrcholu v Jan 8,12-59. Vrací se zde mnoho motivů z 5. a 7. kap. Je nápadné, že zde již není řeč o zástupech (ty si Ježíš částečně získal). Spor se stále stupňuje (srov. Jan 8,20.49.59), ale "jeho hodina" stále ještě nepřišla. V dnešním úryvku je rozvinuté téma "svědectví", započaté již v Jan 5,31nn (čtvrtek 4. postního týdne) a prohloubené skrze paradox dvojjediného Ježíšova a Otcova svědectví. Východiskem je sbezjevující v. 12 (komentářem k němu pak je Jan 9), dalším důležitým veršem v. 15 (komentářem je Jan 8,1-11).

Úterý po 5. neděli postní

Nm 21,4-9

Každý uštknutý, když se podívá na měděného hada, zůstane naživu.

Formulaci "Hospodin poslal na lid jedovaté hady" (případně jiné jí podobné) je třeba chápat na pozadí snahy lidskými prostředky a v myšlení nerozlišujícím prvotní a druhotné příčiny ukázat, že Bohu se nic (ani zlo) nevymklo z rukou. Důležitá je zde spíše skutečnost, že k záchraně nedošlo nějakým kouzelným trikem, nýbrž skrze lítost lidu a Mojžíšovu přímluvu. Pohled na měděného hada se pak pro Janovo evangelium stává předobrazem věřícího pohledu na Krista "povýšeného" na kříži a ve vzkříšení (Jan 3,14n; viz také dnešní evangelium v. 28).

Jan 8,21-30

Teprve až vyvýšíte Syna člověka, poznáte, že jsem to já.

Dnes pokračuje vrchol sporu s farizeji svojí druhou částí (viz úvod ke včerejšímu alternativnímu evangeliu) a "mnozí" jsou znovu osloveni a uvěří (v. 30). Sami farizeové jsou však postaveni před tvrdé

varování: jestliže neuvěří, že Ježíš je vším, co o sobě hlásá (to je smysl onoho krátkého "já jsem" - viz v. 24.28.58 srov. Jan 13,12; 18,5; Iz 43,10; snad i názvuk na SZ "jsem, který jsem"?), zemřou navěky ("ve svém hříchu" zatvrzelosti). Při všech varováních se však farizeům dostane i zvláštně silného zaslíbení - mají ještě šanci uvěřit po "povýšení Syna člověka" (v. 28), po Kristově smrti a vzkříšení.

Středa po 5. neděli postní

Dan 3,14-20.24-25.28 (ř. 3,14-20.91-92.95)

Poslal svého anděla a vysvobodil své služebníky.

Kapitola 3 knihy Daniel obsahuje legendární vyprávění o třech mužích v ohnivé peci. Král dal postavit sochu bůžka a nařídil, aby se jí všichni pod hrozbou trestu smrti klaněli. Proto všemocnému králi stojí tři muži, kteří nemají nic jiného než svého Boha a svoji víru. Slavnou se stala jejich odpověď z v. 17 - 18. Bůh zachraňuje ty, kteří stojí v pravdě o jediném Bohu, králova pýcha však vrhá do záhuby jeho vlastní služebníky (vynechaný v. 22). Něco z této zhoubné pýchy (Jan 8,33) i osvobozující pravdy (Jan 8,32.36) zaznívá i v dnešním evangeliu.

Jan 8,31-42

Když vás Syn osvobodí, budete skutečně svobodní.

"Mnozí" v Ježíše "uvěřili" (viz včerejší evangelium v. 30), avšak víra neznamená jen okamžitý pozitivní postoj. Víra je cestou k osvobození skrze pravdu na základě vytrvání (dosl. "zůstávání") v jeho slovu, cestou učednictví (v. 31n). Na cestě takovéto víry jde o základní rozhodnutí: pravda a svoboda nebo lež a otroctví, učednictví a následování nebo zafixované představy a smrt v hříchu. V člověku, který si není vědom svého otroctví, však "není pro Ježíšovo slovo místa" (v. 37). Kdo se klaní sám sobě a svým představám, "nemůže snést Ježíšovo slovo" (Jan 8,43), bojí se cesty do svobody a zůstane otrokem ďábla (takto se spor vyhrotí v dalších, již vynechaných v. 43 - 50).

Čtvrtek po 5. neděli postní

Gn 17,3-9

Staneš se otcem mnohých národů.

Dvakrát se v Hospodinově řeči k Abrahámovi objevuje obrat "já jsem" (v. 1.4). Tento suverénní, a přesto blízký a darující se Bůh (smysl hebrejského "jsem, který jsem", Ex 3,14n) daruje Abrahámovi a jeho potomstvu "smlouvu věčnou" (v. 7), jejíž znamením je změna jména (v. 5a) a obřízka (Gn 17,10nn). Abrahám se tak stává otcem věřících (srov. Gn 15,6) ze všech národů (v. 5b). Proto na něj pak může Ježíš ukázat a mluvit o jeho "jásavé radosti" (Jan 8,56) z naplnění této smlouvy v Kristu.

Jan 8,51-59

Váš otec Abrahám zajásal, že spatří můj den.

Zde jde již naplno o ukázání cesty k věčnému životu, nyní vyjádřené (srov. Jan 8,31) "zachováváním Ježíšova slova" (v. 51.52). Takovýto příslib je ovšem pro farizeje nestravitelný. Jak může obyčejný člověk darovat druhému věčný život? Co ze sebe dělá (v.53)? Ježíšova odpověď pak znovu staví na jedinečné jednotě s Otcem (jehož "slovo Ježíš zachovává", v. 55), na odvolání se na pozdně-židovskou představu o tom že Bůh dal Abrahámovi vidět poslední časy Syna člověka (v. 56; 4. Ezdr 3,14) a na (již výslovném a vrcholném) zvěstování své věčné existence (v. 58 - "já jsem"). Reakce? Stupňující se odmítnutí.

Pátek po 5. neděli postní

Jer 20,10-13

Hospodin je se mnou jako silný bojovník.

V životě Jeremiášově (podobně jako v životě jeho lidu, který šel vstříc katastrofě babylónského zajetí) bylo stále temněji. Podobně jako Ježíš, musel i Jeremiáš svůj lid, který miloval, stále vážněji varovat, a za to sklízel nenávist. Dnešní čtení je dalším z Jeremiášových "nářků" (viz středa 2. postního týdne). Bylo by třeba přečíst si jej celý (Jer 20,7-18), abychom okusili trochu z té hořkosti, která se nashromáždila v srdci proroka. Avšak z těchto nářků nemluví nenávist, nýbrž nezvladatelná bolest a zároveň přesvědčení proroka, že Bůh je na jeho straně. Proto také může uprostřed nářku vytrysknout vděčný chvalozpěv.

Jan 10,31-42

Chtěli se ho zmocnit, on jim však unikl.

Úryvek je jakýmsi rozvinutím závěru včerejšího evangelia (Jan 8,59). Navazuje na rozmluvu ve svátek posvěcení chrámu (hebr. "chanuka"; Jan 10,22-30), v níž doznívají motivy z řeči o dobrém pastýři (Jan 10,1-21) a která končí vyznáním: "Já a Otec jedno jsme" (Jan 10,30). Židé to (správně) pochopili jako ztotožňování se s Bohem (v. 33, srov. v. 36.38!), což pro ně bylo rouháním. Přesto, že rabínským důkazem z Písma ukazuje, že se o rouhání nejedná (v. 34 - 36), přesto, že znovu nabízí své skutky ke svědectví (v. 37n), je znovu odmítnut a znovu uniká (v. 39). Znovu (srov. Jan 7,30) se však také objevuje naděje (v. 41n).

Sobota po 5. neděli postní

Ez 37,21-28

Udělám z nich jeden národ.

Po velkolepé vizi oživení suchých kostí (Ez 37,1-14) líčí prorok Ezechiel od v. 15 konečný obraz sjednocení Izraele a Judy obsahující zaslíbení jediného krále (v. 22), konečného jedinečného vztahu s Bohem (v. 23), smlouvy pokoje a věčné smlouvy (v. 26) a jediné svatyně - Boží přítomnosti - ve středu lidu (v. 27). To vše ke svědectví všem národům (v. 28). Toto vše má Bůh na mysli uprostřed "realistické politiky" velerady z dnešního evangelia!

Jan 11,45-56

Aby rozptýlené děti Boží shromáždil v jedno.

Skrze vzkříšení Lazara (poslední, sedmé, největší Ježíšovo "znamení"; Jan 11,1-44) byl vyvolán rozhodující obrat v Ježíšově dramatu, po kterém již vše směřuje k velikonocům (hebr. "pesach", v. 55). Ježíšovým případem se totiž začíná zabývat i velerada (v. 47nn). Velekněz Kaifáš (v úřadu v letech 18 - 35 n. l.) chce dělat rozumnou a realistickou politiku. Ví, že Ježíš vznáší mesiášský nárok, a to je politicky nebezpečné (v. 50)! Nevědomky tak vyhmátl hluboký smysl Ježíšovy smrti: smrti za vlastní lid - a mnohem více: smrti za mnohé národy, aby je shromáždil v jeden Boží lid (v. 51n).

SVATÝ TÝDEN

Pondělí Svatého týdne

Iz 42,1-7

Nebude křičet, nedá se slyšet na ulici.

(První píseň o Hospodinově Služebníku)

Píseň Iz 42,1-9 mluví formou Boží řeči o povolání jakéhosi "služebníka". O něj se jedná i v Iz 49,1-9; 50,4-11 a 52,13 - 53,12. Tyto čtyři "písně o Hospodinově služebníku" patří k sobě. Mnohé naznačuje, že oním "služebníkem" je myšlen lid Izrael. Avšak především ve čtvrté písni je řeč o někom z Izraele, který zcela zvláštním způsobem stojí v Božích službách spásy. V první z těchto písní (dnešní čtení) přijímá poslání všem lidem pokorně a jemně (v. 2n), ale v plnosti Ducha (v. 1) přinášet právo a zprostředkovat smlouvu s Bohem. Nový zákon vidí slovo o "Hospodinově služebníku" naplněno v Ježíši.

Jan 12,1-11

Nech ji, uchovalo to ke dni mého pohřbu!

Pro Jana má zvláštní význam, že pomazání bylo "šest dní před velikonocemi" (v. 1), tj. v pátek 10. nisanu: Jakoby se Ježíš, beránek bez vady (srov. Ex 12,3.6) u svých blízkých přátel připravoval na svoji nastávající paschu. Vůně šířící se v domě se často vykládá symbolicky (srov. 2 Kor 14nn; Ef 5,2). Avšak u Jana (na rozdíl od Mt a Mk) pravděpodobně nejde o "pohřební pomazání", protože Marie zbytek olej uchovala k Ježíšovu pohřbu ("to", v. 7, ale Mk 14,9), ani "královské pomazání" (pomazány jsou nohy, ne hlava), ale prostý čin přátelské lásky (protikladem je pak zištný postoj Jidášův).

Úterý Svatého týdne

Iz 49,1-6

Proto tě dám národům jako světlo, aby se spása má rozšířila až do končin země.

(Druhá píseň o Hospodinovu Služebníku)

Druhou píseň můžeme vnímat jako pokračování včerejšího čtení. Začátek připomíná povolání proroka Jeremiáše (Jr 1,5). Jeho poslání je tvrdé, úspěch malý (v. 4). Avšak není možné žít z úspěchů, ale z poslání. To je zde obnoveno (v. 5) a rozšířeno (jako u Ježíše) přes hranice vlastního lidu (v. 6).

Jan 13,21-33.36-38

Jeden z vás mě zradí... Než kohout zakokrhá, třikrát mě zapřeš.

Motiv Jidášovy zrady, který ve včerejším evangeliu zazněl jen mimochodem, se dnes rozezní již jako hlavní téma. Jidáš, který si ještě před chvilkou nechal Ježíšem mýt nohy (srov. Jan 13,10b.11.18), je nyní symbolicky označen (podáním chleba při poslední večeři!), ocitá se již zcela v poddanství Satana a do hloubky zarmouceným Ježíšem je poslán pryč - symbolicky do noci (v. 30; i uprostřed utrpení zůstává Ježíš u Jana pánem situace). Tím začala Ježíšova "hodina" oslavení (= smrti a vzkříšení). Musí do ní jít zcela sám. Každý z učedníků, i samotný Petr, nese v srdci také nevěrnost a zradu (v. 36 - 38).

Středa Svatého týdne

Iz 50,4-9a

Svou tvář jsem neskryl před hanou a slinou.

(Třetí píseň o Hospodinovu Služebníku)

Boží služebník je zde líčen jako protiklad svého lidu, kterému připadá těžké naslouchat Božímu slovu. "Služebník" je naopak dokonalým učedníkem. Charakterizují jej dva postoje: 1. je zcela otevřen naslouchání Božímu slovu celým srdcem, 2. zvěstuje to, co je mu řečeno, a nestará se o nepřátelství a utrpení, které si tím přivádí. To může snášet jen při vědomí, že je mu Bůh blízko a že jej podporuje (v. 7a.8a). Osudem připomíná "služebník" např. Jeremiáše, avšak v plnosti jsou jeho rysy rozpoznatelné teprve na Ježíši, který je v plně učednickém vztahu vůči svému Otci (srov. Jan 8,26.28) a nese důsledky svého hlásání.

Mt 26,14-25

Syn člověka odchází, jak je psáno; ale běda tomu, skrze něhož je zrazován.

Ještě jednou se objeví motiv Jidášovy zrady, tentokrát v podání Matoušova evangelia. 30 stříbrných (Ex 21,32) je cena za otroka. "Když jedli" (v. 21) - začátek hostiny, předkrm (srov. pak Mt 26,26). Hodina poslední večeře je zastíněna smutkem z Jidášovy zrady (nejde zde o konečné hodnocení Jidášovy spásy či zavržení, ale o zdůraznění velikost lidské svobody, která je schopna volit i proti Bohu). Ježíš však jde svoji cestu ke kříži ne proto, že jej Jidáš zradil, ale proto, že "jeho čas je blízko" (v. 18).

DOBA VELIKONOČNÍ

Ve všedních dnech doby velikonoční se první čtení bere ze Skutků apoštolů, a to způsobem polosouvislým (doplněným čteními o některých nedělích a slavnostech). Pro evangelium jsou ve velikonočním oktávu vybrána vyprávění o zjeveních vzkříšeného Krista. Od pondělí 2. velikonočního týdne se čte polosouvisle evangelium svatého Jana, z něhož se vybírají ty úryvky, které odpovídají době velikonoční (od půlky 4. velikonočního týdne se čtou úryvky z Ježíšových "řečí ve večeřadle", Jan 13 - 17); tak se doplňuje to, co bylo z Janova evangelia čteno v době postní (viz úvod ke 4. postního týdnu).

VELIKONOČNÍ OKTÁV

Pondělí v oktávu velikonočním

Sk 2,14.22-32

Ježíše Bůh vzkřísil a my všichni jsme toho svědky.

Po úvodu navazujícím na závěr Lukášova evangelia a po volbě apoštola Matěje (viz slavnost Nanebevstoupení Páně a 7. neděle velikonoční A a B) je pak ve Sk 2 vylíčena událost seslání Ducha o letnicích (Sk 2,1-13; viz slavnost Seslání Ducha) jako východisko a hnací síla všeho dalšího. Dále se pak Lukáš v celé knize pokouší postupně načrtnout dějiny svědectví o Kristu šířícího se z "Jeruzaléma do celého Judska, Samaří a až na sám konec země" (srov. 1,8), od Židů k pohanům, od Ježíše k Pavlovi. To vše s úmyslem vzbudit ve čtenářích jistotu, že Bůh splní svá zaslíbení, když jejich částečné naplnění již mohou nyní v církvi sledovat. Proto i hlavním tématem prvního Petrova kázání o letnicích není nic jiného než Písmem podložené (v. 25 - 31) svědectví o smrti (v. 23) a vzkříšení (v. 24) Ježíše z Nazareta, kterého všichni znají z jeho pozemského působení (v. 22).

Mt 28,8-15

Oznamte mým bratřím, ať odejdou do Galileje. Tam mě uvidí.

Evangelia celého oktávu jsou mozaikou různých a zcela jedinečných setkání se Vzkříšeným Pánem, která mají vést učedníky ke zralé a ke službě ochotné víře. V dnešním evangeliu máme před očima světlý i tmavý obraz: Ženy - první svědkyně vzkříšeného - se Ježíši klaní a vyznávají jej tak jako vzkříšeného Pána (v. 8 - 10). Velekněží a starší si i přes Ježíšovu smrt k němu uchovávají nenávist nesenou podvědomým strachem z něho. V. 15 je třeba vidět v historickém kontextu vzniku Matoušova evangelia, kdy se oddělovala křesťanská obec od židovství, a není možné jej beze všeho (skrytě antisemitsky) přenášet do dnešní situace. To, co ovšem platí "dodneška", je možnost volby oněch dvou postojů ke Vzkříšenému.

Úterý v oktávu velikonočním

Sk 2,36-41

Obraťte se! A každý z vás ať se dá pokřtít ve jménu Ježíše Krista.

První věta dnešního čtení je závěrem Petrova letničního kázání a zároveň hutným shrnutím prvokřesťanského vyznání víry: "Onen ukřižovaný Ježíš je Pánem (ř. Kyrios) a Mesiášem (ř. Christos)!" Ta nejsprávnější reakce na takovouto (pro tehdejší Židy zcela revoluční) zvěst, která jim dosl. "probodla srdce" (v. 37a) je otázka z v. 37b. Správná reakce (i ve všech dalších generacích, v. 39): obrácení (návrat, změna smýšlení) zpečetěné křestním vyznáním Ježíše jako Mesiáše a otevření se daru Ducha svatého. To je základní uvedení do života s Kristem. Kdo toto slovo přijal, byl ihned pokřtěn (shromáždění bylo totiž 100% židovské a tudíž k tomu byly ihned předpoklady).

Jan 20,11-18

Viděla jsem Pána a toto mi řekl.

Čtvrtému evangelistovi nejde tolik o to zdůraznit (jako Mt, Mk a Lk) skutečnost vzkříšení, ale způsob Ježíšovy existence a Ježíšových vztahů: jeho nové společenství s Otcem a jeho novou přítomnost mezi svými učedníky. Setkání s ním se tak může dít jen díky hlubokému osobnímu vztahu víry ("ženo", "Maria"). Vzkříšení a nanebevstoupení (včetně seslání Ducha, srov. Jan 19,30, dosl. "odevzdal ducha"; Jan 20,22) zde nejsou odděleny; obojí zároveň (dokonce i s ukřižováním) je Ježíšovým "vyvýšením" k Otci (v. 17). Do tohoto pohybu mají být "apoštolkou apoštolů", jak říkali církevní otcové Marii z Magdaly, pozváni učedníci.

Středa v oktávu velikonočním

Sk 3,1-10

Co mám, to ti dám: Ve jménu Ježíše Krista Nazaretského - vstaň a choď!

Vynechaný "souhrn" (srov. úterý 2. vel. týdne) Sk 2,42-47 se čte v cyklu A na 2. neděli velikonoční. V něm je (Sk 2,43) zmínka o zázracích a znameních, které se děly skrze apoštoly. V dnešním úryvku je jedno z takových znamení líčeno podrobně. Slepí a chromí nesměli podobně jako pohané vstoupit do vnitřního okruhu chrámu (proto chromý seděl u brány). Jestliže je však chromý "ve jménu Ježíše Krista Nazaretského" (tj. v síle Ducha svatého, ne mocí apoštolů) uzdraven, může s apoštoly vstoupit do chrámu, být plnoprávným členem Božího lidu a celou bytostí (v. 8b) chválit Boha. Důsledkem je pak připravenost srdcí k přijetí vlastní zvěsti o Vzkříšeném (v. 10nn).

Lk 24,13-35

Poznali Ježíše při lámání chleba.

Vzkříšený je tentokrát naslouchajícím a doprovázejícím poutníkem (v. 15 - 24) uvádějícím do hloubky Písem (v. 32; "Mojžíše a proroky", v. 27) a osobního společenství při "lámání chleba" (výraz užívaný ve Sk pro slavení eucharistie). A právě tehdy, když jej konečně poznají, jim mizí z očí - je neuchopitelný, nezaškatulkovatelný do vlastních představ. Takovéto setkání (modlitba, bohoslužba slova, eucharistie - vše zde bylo přítomno) ústí do činu (v. 33) a do společenství a sdílení zkušeností víry s ostatními (v. 34n). Emauzská pouť je pro Lukáše obrazem života prvotní církve.

Čtvrtek v oktávu velikonočním

Sk 3,11-26

Původce života jste dali zabít, ale Bůh ho vzkřísil z mrtvých.

Druhé Petrovo kázání navazuje na uzdravení chromého. Zázrak volá po vysvětlujícím slovu, jinak se stane jen nesrozumitelnou senzací (v. 12). Jádrem je opět jednoduchá zvěst o Ježíšově smrti a vzkříšení (v. 15) zasazená ovšem do poselství celého Písma (v. 13, srov. Ex 3,15; v. 21 - 24) a do smlouvy s Abrahámem (v. 25). Kázání je totiž opět určeno Židům, kteří v Ježíši mohou rozpoznat očekávaného Mesiáše a skrze obrácení tak uspíšit "dobu útěchy", čas Kristova příchodu ve slávě (v. 18 - 21). Tento Ježíš (zástupně: "jeho jméno") je však také tím, kdo s uzdravením a silou vstupuje již do naší současné bídy a probouzí víru vedoucí k "úplnému" uzdravení člověka (v. 16).

Lk 24,35-48

Tak je psáno: Kristus bude trpět a třetího dne vstane z mrtvých.

Při sdílení osobních setkání s Kristem je on sám najednou uprostřed nich a přináší svůj pokoj (v. 35n; srov. Jan 20,19.26). Ukázání ran na rukou a nohou a nakonec i jezení před učedníky má prokázat totožnost vzkříšeného (neuchopitelného a přijetého k Otci) s ukřižovaným (zcela konkrétním a lidským) Ježíšem. Odvolání na "Mojžíšův zákon, Proroky a Žalmy" (viz středa 3. postního týdne) zdůrazňuje nezbytnost zasazení víry ve vzkříšeného do celých souvislostí Písma, které teprve díky Kristovu vzkříšení začíná zářit plným světlem. Vše opět ústí do poslání.

Pátek v oktávu velikonočním

Sk 4,1-12

V nikom jiném není spásy.

Poselství o Ježíši je poselstvím o vzkříšení z mrtvých. Saduceové, kněžská třída v židovství, vzkříšení popírali a odmítali i veškerý mesianismus proroků; je jim milejší politický klid a vlastní postavení. Proto jsou apoštolové zatknouti (v. 1 - 4) a vyslýcháni (v. 5 - 7). Avšak Petr, "naplněn Duchem svatým" (v. 8; stálý lukášovský důraz), znovu využívá možnost hlásat Ježíše jako ukřižovaného a vzkříšeného Mesiáše - tentokrát přímo vrchním náboženským představitelům Jeruzaléma. Klasická formule víry (v. 10) je (díky navázání na uzdravení chromého) doplněna o zvěst o Ježíšově univerzální spásné moci (v. 12).

Jan 21,1-14

Ježíš přistoupil, vzal chléb a dal jim, stejně i rybu.

U Jana je misijní poslání učedníků zakódováno do poslední, později přidané 21. kapitoly (viz také pátek a sobota 7. velikonočního týdne). Vzkříšení nebylo produktem víry nebo naděje učedníků. To byli realisté, kteří jdou, když je po všem, opět za svojí prací. Vzkříšený zde opět vstupuje do jejich všedního života a dovádí je jemně k poznání a hluboké víře (v. 7.12). Má neohraničené možnosti darovat se každému, kdo je otevřen pro jeho přijetí - skrze slovo a čin a při "lámání chleba" (srov. Tiberiadské jezero, kde se Ježíš zjevil jako "chléb života"; 6,1-14.51-58; srov. Lk 24,30n: Vzkříšený je Pánem eucharistické hostiny). Univerzalita jejich "rybářského" poslání je vyjádřena symbolickým počtem 153 ryb (tolik prý bylo dle antických zoologů druhů ryb).

Sobota v oktávu velikonočním

Sk 4,13-21

Je přece nemožné, abychom nemluvili o tom, co jsme viděli a slyšeli.

Ani zázrak, ani Petrovo kázání nemůže přinutit židovské představitele k víře. Avšak přímo proti apoštolům se zakročit neodváží. Volí cestu kompromisu: zákaz mluvit, kázat a učit "v tom jménu" (v. 17n), tj. zákaz hlásat Ježíše. Avšak stejní apoštolové, kteří se pod křížem rozprchli, nyní odvážně (s nasazením života a zatím úspěšně) vyznávají, že chtějí Boha poslouchat více než veleradu a že není možné, aby nemluvili o tom, co viděli a slyšeli. Díky tomu se svědectví o vzkříšeném šíří dál.

Mk 16,9-15

Jděte do celého světa a hlásejte evangelium.

Markovo evangelium původně končilo veršem 16,8. Závěr (Mk 16,9-20) byl dodatečně složen z jiných velikonočních zpráv a snad kolem r. 150 připojen k Markovu evangeliu. Důležité jsou zde tři věci: 1. Znovu je velmi tvrdě kárána nevěra učedníků (v. 11.13.14); a právě s těmito lidmi Ježíš počítá a chce je svým Duchem přetvořit v neohrožené svědky Vzkříšeného a zvěstovatele evangelia! 2. Ježíšovo vzkříšení

a povýšení dosáhne svého cíle teprve tím, že bude evangelium zvěstováno celému světu (v. 15; srov. Mk 16,19n). 3. Zvěstování evangelia bylo (a má dál být) v církvi provázeno "znameními" (vynechané v. 16 - 20*;* celé Sk).

DRUHÝ VELIKONOČNÍ TÝDEN

Pondělí po 2. neděli velikonoční

Sk 4,23-31

Když skončili modlitbu, byli všichni naplněni Duchem svatým, takže s odvahou hlásali Boží slovo.

Obec věřících na pronásledování (srov. Sk 12,12; 16,25) reaguje důvěryplnou modlitbou, která je zároveň chvalozpěvem i prosbou (Lukáš je "teologem modlitby"). Má běžnou formu židovské a starokřesťanské modlitby užívající a rozvíjející slova žalmů: Oslovení Boha, připomínka moci Stvořitele celého světa a Pána dějin, vylíčení nebezpečné situace (v. 27 z pohledu doby sepsání vidí již i pronásledování Římem), prosba o projevování moci Ježíšova jména (tj. prosba o moc Ducha svatého). Ovoce: nové, mocné, aktuální vylití Ducha svatého do nové situace (srov. Sk 2,4; 8,17; 10,44; 19,6) a nadšené zvěstování slova.

Jan 3,1-8

Jestliže se nenarodí někdo znova, nemůže spatřit Boží království.

Od dneška do čtvrtka postupně čteme 3. kapitolu Janova evangelia (rozhovor Ježíše s Nikodémem), jež je jakousi dialogickou katechezí o víře sledující centrální otázku: Jak může mít člověk podíl na Boží spáse? Objevují se zde pro Jana typické protiklady "dole - nahoře" (v. 3.7.31), "tělo - Duch" (v. 5n), "země - nebe" (v. 12.31), "smrt - život" (v. 16), "soud - spása" (v. 17), "nevíra - víra" (v. 18), "tma - světlo" (v. 20n). Všude jde o uzavřenost (lidského sobectví) či otevřenost (víry) vůči Boží spáse darované nám v Božím Duchu. Tato dvojrozměrnost se promítá i do jazyka Janova evangelia: ř. "anothen" (v. 3.7) = "znova" i "shora" (tj. z Boží životodárné moci, z Ducha), "pneuma" (v. 8) = "duch" i "vítr". V Nikodémovi se dnes Ježíš setkává s člověkem, který je na cestě z uzavřenosti (přišel v noci) k otevřenosti (klade si otázky).

Úterý po 2. neděli velikonoční

Sk 4,32-37

Jedno srdce a jedna duše.

Dnešní čtení je dalším z mnoha "souhrnů" šíření svědectví o Kristu a upevňování církve (srov. Sk 2,42-47; 5,12-16; 6,7; 9,31; 12,24; 16,5; 19,20; 28,30). Důraz je na (ideální) jednotu - ve víře, v modlitbě, v radosti ("srdce a duše"), ale i v majetku. Z této jednoty pak vycházela mocná síla pro zvěstování. Příkladem k následování (čili prodej majetku nebyl zas tak všeobecný) byl i levita (srov. Joz 13,33!) Josef - Barnabáš, který se později stává významnou oporou misie v Jeruzalémě i Antiochii a uvádí Šavla - Pavla do misijní činnosti; proto je pro Lukáše důležité zdůraznit jeho úzký, podřízený vztah k apoštolům (v. 37).

Jako protiklad jeho postoje je pak připojen (kvůli těžkému výkladu v lekcionáři vynechaný, podle antické předlohy vytvořený) text Sk 5,1-11: jako na počátku času Ježíšova vystupuje ďábel jako jeho protihráč (Lk 4,1-13), tak i na počátku času církve (ve Sk 5,11 se prvně objevuje slovíčko "ekklesia") vystupuje na scénu satan, aby se jí pokusil zevnitř zničit skrze její vlastní údy, které mu dají místo v srdci.

Jan 3,7-15

Nikdo nevstoupil do nebe, kromě toho, který sestoupil z nebe, totiž Syn člověka.

Nikodém v rozhovoru s Ježíšem nakonec klade velmi důležitou a praktickou otázku: Jakým způsobem se člověk může otevřít onomu novému "narození shora", narození z Ducha (viz úvod ke včerejšímu evangeliu)? Po jemné výtce (v. 10), ze které mimochodem plyne, že víra v Krista je dovršením zvěsti Starého zákona, dává Ježíš (spolu s janovskou obcí - srov. "my" ve v. 11) již jasnou odpověď: Ono "narození z Ducha" se děje životem z víry ve svědectví toho, který byl "vyvýšen" skrze kříž do slávy vzkříšení (srov. Nm 21,9; J 19,34nn). Spása není výstupem člověka k Bohu, ale především důvěryplným přijetím Božího sestupu k člověku (v. 13).

Středa po 2. neděli velikonoční

Sk 5,17-26

Muži, které jste uvěznili, jsou v chrámě a učí lid!

Zákaz učit (Sk 4,18) si Petr s Janem nevzali moc k srdci (srov. další "souhrn" Sk 5,12-16; 2. neděle velikonoční C). Zpráva o novém zatčení apoštolů a následném výslechu je rozložena na tři denní čtení. V dnešní první části najdeme to nejdůležitější ve v. 20 - 21a: poselství o Kristu musí být v každém případě hlásáno. Výraz "všechna slova toho života" (v. 20) znamená totéž jako "slovo této spásy" ve Sk 13,26: je to poselství o spáse, která přichází od Boha, a to v osobě Vzkříšeného a v síle letničního Ducha se teď a tady stává viditelnou a zakusitelnou. K lidem tato spása přichází skrze hlásané slovo a žité svědectví učedníků.

Jan 3,16-21

Bůh poslal svého Syna, aby svět byl skrze něho spasen.

V prvním verši dnešního evangelia vrcholí Ježíšovo rozvedení rozhovoru s Nikodémem v snad nejkratším možném vyjádření cesty spásy: Boží láska k člověku vyvrcholila v daru jediného Božího Syna; víra v něho je pak pro člověka (již teď, v tomto čase) vstupem do věčného života. "Kdo věří (v Syna), má život věčný" (v. 36; 6,47), a proto "není souzen" (v. 18). Je-li někdo přesto odsouzen (tj. definitivně vyloučen z věčného života), je to vlastně sebeodsouzení a následek jeho vlastního jednání a rozhodnutí. Zde a nyní přijatý (věčný) život se však projevuje v konkrétním "jednání podle pravdy" (v. 21) - nese ovoce obrácení.

Čtvrtek po 2. neděli velikonoční

Sk 5,27-33

My jsme svědky těchto událostí, stejně i Duch svatý.

Při následném výslechu Petr s ostatními opakuje to, co řekl již dříve (v. 29; srov. Sk 4,19): "Více je třeba poslouchat Boha než lidi." Formou klasického vyznání víry v Ukřižovaného a Vzkříšeného pak ukazuje, že Bůh již promluvil dostatečně jasně: 1. skrze události (vzkřísil Ježíše a povýšil ho jako "vůdce a spasitele", v. 30n), 2. skrze Ducha, dárce jistoty víry a síly slova (v. 32). Výraz "Bůh našich otců" opět naznačuje zasazení víry v Krista do starozákonního kontextu a Petrovu vnitřní sounáležitost s vírou těch, kteří jej odmítají.

Jan 3,31-36

Otec miluje Syna a všechno mu dal do rukou.

Po vynechání pravděpodobně vložených veršů 22 - 30 (svědectví Jana Křtitele) se v závěru 3. kapitoly setkáváme s poslední částí textu souvisejícího s rozhovorem s Nikodémem (viz úvod k pondělnímu evangeliu). Je zde zdůrazněna jedinečnost svědectví toho, kdo "přichází shora" (v. 31; tentýž výraz v řeckém textu ve v. 3.7). Ten, kdo jeho svědectví přijme, se pak stává jeho dalším šiřitelem a svědkem Boží pravdivosti (= věrnosti, spolehlivosti; v. 33). Dar Ducha ve v. 34b lze dle ř. textu vztahovat jak na Ježíše (díky tomuto daru pak mluví "slova Boží"), tak na všechny lidi (ti jsou jen díky daru Ducha schopni porozumět "slovům Božím"). Na závěr rozhovoru s Nikodémem je jasné, že zde máme zhuštěný souhrn celé křesťanské víry a jejích důsledků; jsme vedeni k rozhodnutí mezi světlem a tmou, životem a smrtí.

Pátek po 2. neděli velikonoční

Sk 5,34-42

Šli a radovali se z té cti, že směli pro Ježíšovo jméno trpět příkoří.

Nakonec do výslechu (viz včerejší čtení) zasáhne farizej Gamaliel (následovník Hillelův, 25 - 50 n. l. jako jeden z nejuznávanějších učenců). Dějinné nepřesnosti v údajích jeho řeči (Theudovo povstání bylo teprve kolem r. 45 n. l., tedy 10 let po líčeném rozhovoru, časový údaj o Judovi Galilejském sedí, ale pořadí povstání pak bylo opačné) a další jazykové důvody ukazují, že Lukášovi nejde (zde ani jinde) o přesné historické vylíčení. V pronásledování apoštolů a v jejich bičování však kreslí předobraz všeho dalšího (jemu známého) mučednictví (Štěpán, Jakub...) a spojení utrpení církve (Božího díla - v. 39) s utrpením Kristovým. V. 42 pak uzavírá celou první část Sk o prvotní církvi v Jeruzalémě.

Jan 6,1-15

Rozdělil sedícím, kolik kdo chtěl.

Od dnešního dne se budeme v evangeliích setkávat s úryvky ze 6. kapitoly Janova evangelia, jež je opět (podobně jako Jan 3) hutnou katechezí o víře. Ježíš se zde zjevuje jako "chléb života, který sestupuje z nebe a dává život světu". Po celý příští týden budeme postupně pročítat tzv. "řeč o chlebu života", ke které tvoří dnešní úryvek o nasycení pěti tisíců dějový základ. Ježíš je zde představen jako někdo, kdo je větší než prorok Eliša (20 ječnými chleby nasytil 100 mužů; 2 Kr 4,42nn), větší než Mojžíš (viz zázrak s manou na poušti; Ex 16), kdo je podoben pastýři ze Ž 23,1n (srov. v. 10). Setkáváme se zde se samotným Bohem starajícím se o svůj lid a žehnajícím v přemíře (srov. "přetékající kalich" ze Ž 23,5). Ježíš však přišel sloužit a sám se stát pokrmem, ne pozemsky kralovat. "Znamení" je však nepochopeno.

Sobota po 2. neděli velikonoční

Sk 6,1-7

Vyvolili sedm mužů plných Ducha svatého.

Šestá kapitola Sk klade základy k líčení dalšího šíření svědectví o Kristu po celém Judsku a Samařsku (Sk 6 - 8; srov. 1,8). Společenství "učedníků" (Židů, kteří uvěřili v Ježíše jako Mesiáše) se v Jeruzalémě postupně velmi rozrostlo. Kromě "Hebrejů" (tj. hebrejsky či aramejsky mluvících palestinských Židů) jsou v něm i "helénisté" (tj. řecky mluvící diasporní Židé). Poprvé ve Sk čteme o napětích mezi učedníky ("Hebrejové" asi navíc těžko snášejí volnější pojetí Zákona o otevřenější postoj vůči světu u "helénistů"). Musí se do toho vložit "Dvanáct" (pro Lk autoritativní grémium církve). Průběh "ustanovení sedmi" (číslo plnosti; podle řeckých jmen vše "helénisté") "ke službě u stolů" (ř. diakonia = služba, od toho "diákon", "jáhen", srov. Flp 1,1; 1 Tim 3,8nn) odpovídá nejspíše praxi v době Lukášově: návrh apoštolů, volba obcí, apoštolské ustanovení do úřadu skrze modlitbu a vkládání rukou. Apoštolové se pak budou moci věnovat "modlitbě a službě slova", které se šíří (v. 7) dál (i přes vnější, a nyní i vnitřní, překážky).

Jan 6,16-21

Viděli Ježíše kráčet po moři.

I další "znamení" připravuje následující "eucharistickou řeč". Ježíš se ustrašeným učedníkům zjevuje uprostřed rozbouřeného moře ("25 nebo 30 honů" = 5 až 6 km) nejen jako pán každé nebezpečné situace, ale především jako ten, kdo se ztotožňuje se základním starozákonním Božím příslibem spásy Mojžíšovi: "Já jsem, který jsem (zde pro vás)" (Ex 3,14; v Septuagintě přeložené řeckým "ego eimi", které je použito i v našem úryvku ve v. 20). Bůh se Mojžíši v hořícím keři zjevuje jako zachraňující, pomáhající, doprovázející, ochraňující a milosrdný Bůh, na nějž je možno se absolutně spolehnout. Totéž platí o Ježíšovi. Jeho absolutní "Já jsem" je nejhutnějším janovským vyjádřením Ježíšova sebezjevení dovršujícím starozákonní linii Boha otevírajícího se lidem (srov. také 6,35.48; 8,12; 9,9; 10,7.9.11.14; 11,25; 14,6; 15,1.5).

TŘETÍ VELIKONOČNÍ TÝDEN

Pondělí po 3. neděli velikonoční

Sk 6,8-15

Nemohli obstát před jeho moudrostí a Duchem, který z něho mluvil.

Sociální náplň jáhenského "úřadu" (viz včerejší čtení) je brzy pro Lk překonána dalším vývojem (svědectví slova). Snad mělo oněch "sedm" již od počátku širší poslání - být představenými helénistických obcí věřících v Krista. Protože jsou "plni Ducha a moudrosti" (Sk 6,3; srov. 6,5.8.15; 7,55), je jejich působení podobné působení apoštolů (v. 8b). Avšak jejich misijní pole je především mezi diasporními Židy (v. 9), kteří Štěpána velmi intenzívně odmítají. I zde je paralela k Ježíšovu utrpení (srov. v. 11 - 14 a Mk 14,56-58). "Tvář anděla" (v. 15) v židovském chápání naznačuje prorocké či mučednické poslání, pro Lk také naplnění Duchem pro následující řeč a snad i poukaz na "proměnění Páně" (Lk 9,29-31).

Jan 6,22-29

Neusilujte o pokrm, který pomíjí, ale o pokrm, který zůstává k věčnému životu.

Až do pátku budeme číst Janovu tzv. "řeč o chlebu života", která je jakýmsi komentářem předcházejícího "znamení" rozmnožení chlebů (viz evangelium minulého pátku). Dnešní úryvek je nesen usilovným hledáním Ježíše zástupy. Ježíš i jim (podobně jako Nikodémovi - "Duch" / "tělo"; srov.

evangelium pondělí 1. velikonočního týdne) však musí naznačit, jejich hledání se pohybuje na zcela jiné rovině než je rovina "pokrmu zůstávajícího k věčnému životu", rovina jeho vlastního daru (v. 27). Ani rovina jednotlivých "skutků Božích" (v. 28) není ta pravá. Jedinou cestou je "skutek Boží" (v. 29): důvěryplné spolehnutí se na jeho poselství a na něho samotného (obsah janovského pojmu "věřit").

Úterý po 3. neděli velikonoční

Sk 7,51 - 8,1a

Pane Ježíši, přijmi mého Ducha!

Štěpánova mučednická smrt i s předcházející obhajovací řečí označuje ve Sk jasný bod obratu v dějinách mladého křesťanství: přechod zvěstování z Jeruzaléma a Judska "do Samařska a až na sám konec země" (Sk 1,8). Štěpánova řeč (Sk 7,1-53; v této podobě spíše Lukášovo dílo než nějaký záznam Štěpánovy obhajoby; lekcionář ji celou neobsahuje), na jedné straně ukazuje kontinuitu Božího působení v dějinách Izraele s působením Ježíšovým (a tedy i kontinuitu církve s Izraelem), na druhé straně pak (především ve svém závěru od v. 44) tvrdě kritizuje falešné pochopení tohoto působení u otců i u dnešních představitelů (v. 51). Reakce velerady a Štěpánova smrt (v. 54 - 60) jsou pak již jasně líčeny jako odraz smrti Ježíšovy (srov. Lk 23,34.46; 6,22.40).

Jan 6,30-35

Ne Mojžíš, ale pravý chléb z nebe vám dává můj Otec.

Ježíšovi posluchači jsou zdánlivě ochotni Ježíšovi uvěřit, ale na základě tehdejšího očekávání, že druhý vykupitel (Mesiáš) předčí svými zázraky prvního (Mojžíše), požadují po Ježíšovi větší zázrak než bylo darování many na poušti (srov. Ex 16). Ježíš jejich otázku využívá k prohloubení své zvěsti: Pravý, Otcem darovaný chléb ("chléb z nebe") je "ten (v ř. se může stejně jako v češtině vztahovat na chléb i na osobu), který sestupuje z nebe a dává život světu". Posluchači zde propadají stejnému nedorozumění jako samařská žena (Jan 4,15) a evangelista může nechat tuto část Ježíšovy řeči vyvrcholit Ježíšovým sebezjevením (první rozvinuté "Já jsem...", viz úvod k evangelium na sobotu 2. vel. týdne): "Já jsem chléb života" (jež se zde ovšem stále ještě vztahuje na celek Ježíšova poselství i jeho osoby; přímo o eucharistii bude řeč až v pátek - od v. 51c).

Středa po 3. neděli velikonoční

Sk 8,1b-8

Procházeli zemí a hlásali slovo evangelia.

Štěpánova smrt byla začátkem prvního většího pronásledování církve - pod Šavlovým vedením (srov. Sk 7,58; 8,1a.3; příprava na "třetí okruh" rozšíření církve "až na sám konec země" právě skrze Šavla - Pavla). Z Jeruzaléma se rozprchli nejspíše právě "helénisté" (viz sobota 2. vel. týdne) z jejichž okruhu Štěpán pocházel); "Hebrejové" (kam patřili i apoštolové) nejspíše zůstali (byli stále považováni za Zákonu věrné Židy, protože navštěvovali chrám apod.). Toto nucené rozptýlení však Lukáš zároveň líčí jako velkou, plody přinášející misii (v. 4; srov. Sk 11,9n). Další ze "sedmi", jáhen Filip, dokonce prolamuje hranice "pravověrné" oblasti Judska a zahajuje mocné působení (slovo + mocné činy) mezi Samařany, kteří již nebyli považování za "lid smlouvy".

Jan 6,35-40

To je vůle mého Otce, aby každý, kdo vidí Syna, měl život věčný.

Ze včerejšího evangelia zopakovaný v. 35 ještě jednou ukazuje cestu k nasycení se "chlebem života": přicházení k Ježíši v důvěryplném spolehnutí se ("víře"). Jestliže byla až doposud zdůrazňována spíše lidská aktivita (hledání, přicházení, víra), v následujících verších (V. 36 - 39) je pak jasně zdůrazněna prvotnost Božího daru v procesu víry. V. 40 pak shrnujícím způsobem připomíná dvě důležité doplňující se dvojice důrazů: Boží dar ("Otcova vůle") - lidská víra; vstup do spásy již teď a zde ("věčný život") - dovršení vzkříšení (vzkříšení "v poslední den").

Čtvrtek po 3. neděli velikonoční

Sk 8,26-40

Tady je voda: co brání, abych byl pokřtěn?

Filipovo působení (viz včerejší čtení) je podrobněji vylíčeno na dvou příkladech: 1. obrácení

kouzelníka Šimona s následným zdůrazněním, že Duch svatý je svobodným Božím darem, který není člověku k dispozici jak se mu zachce (Sk 8,9-13.18-25; z lekcionáře vynecháno; Sk 8,14-17 viz 6. neděle velikonoční A); 2. křest etiopského dvořana (dnešní čtení). Iniciativa při šíření evangelia je zde na Bohu (v. 26.29.39n). Poselství o vzkříšeném Ježíši nemůže zůstat omezeno na Samařsko a na židovský národ. To je naznačeno jak místně (směr Gaza = směr Egypt), tak osobně (židovství blízký etiopský "eunuch", dosl. překl. v. 27, asi jeden z tzv. "bohabojných"; srov. Dt 23,1; Iz 56,3n). V. 32.34 jsou vzorem ideálního tázání po smyslu Písma, v. 30 - 35 pak připomínají Ježíšovo "vykládání" Písma Emauzským učedníkům (Lk 24,17-27.44n). Otázka z v. 36b a Filipova reakce s komořího odpověď z později přidaného v. 37 jsou odrazem křestní praxe (srov. Ř 10,9). Ovocem ve křtu dovršené víry je opět radost (v. 39; srov. včerejší čtení v. 8). Další stopy Filipova působení (v. 40) - viz Sk 9,32.36; 21,8).

Jan 6,44-51

Já jsem chléb živý, který sestoupil z nebe.

Po (v lekcionáři vynechané) zmínce o dalším reptání posluchačů (v. 41 - 43) je krásným obrazem o otcovském "přitahování" (srov. Oz 11,4) znovu zdůrazněna prvotnost Boží v procesu víry (Otcovo "přitahování" se neuskutečňuje za rozhodnutím člověka, nýbrž v něm"). Pomocí jiného obrazu se zde říká totéž, co bylo v Jan 3 vyjádřeno slovy "být zrozen z Ducha", a po vrcholné výpovědi v. 47 ("Kdo věří, má život věčný") se Jan znovu navrací k Ježíšovu "sebezjevení" jakožto "Chleba života" (v. 48 - 51b). Závěrečná věta (v. 51c) pak již ukazuje ke kříži (srov. budoucí čas "dám") a svým ztotožněním pojmů "chléb" = obětované Ježíšovo "tělo" je pak již úvodem k poslední, ve vlastním slova smyslu "eucharistické" části Ježíšovy "řeči o chlebu života" (viz zítřejší evangelium).

Pátek po 3. neděli velikonoční

Sk 9,1-20

On je nástroj, který jsem si vyvolil, aby o mně donesl zvěst pohanům.

Šavlovým přijetím Krista jako Mesiáše (asi v r. 36 n. l., podle jiných v r. 33) začíná ve Sk další úsek (Sk 9,1 - 15,35), charakterizovaný počátky misie mezi pohany. Vzkříšený Ježíš se s ním v klasické formě zjevení (srov. Gn 46,1-3!) setkává uprostřed jeho horlivého pronásledování stoupenců "toho vyznání" ("té cesty" - dosl. překl. v. 2; Sk 19,9.23; 22,4; 24,14.22; srov. Sk 8,1.3). Důležitost této události pro Lk vyplývá i z jejího trojího líčení, které je vždy zároveň jejím výkladem (viz dále Sk 22,4-21; 26,9-18). Ve v. 4n se Ježíš ztotožňuje s pronásledovanými učedníky a dává se poznat jako žijící Pán. "Tři dni" ve v. 9 mohou naznačovat Šavlův vstup do Kristovy smrti, pokrm a návrat síly ve v. 19 pak vrůstání do Kristova vzkříšení. Centrální je zde role učedníka Ananiáše, jemuž je naznačen budoucí Šavlův význam a poslání (v. 15n) a skrze jehož vkládání rukou je Šavel uzdraven, dostal "v plnosti Ducha svatého" (v. 17) a křtem pak začleněn do společenství Kristových učedníků (napojení na apoštolskou církev je pak ještě více zdůrazněno v již vynechaných v. 26 - 28; Sk 9,26-31 viz 5. neděle velikonoční B).

Jan 6,52-59

Mé tělo je skutečný pokrm a má krev je skutečný nápoj.

Teprve v dnešním (závěrečném) úryvku z "řeči o chlebu života" (jehož začátek je již ve v. 51c) je tato řeč chápána svátostně a ztotožňuje "chléb života" s "tělem Syna člověka", které on sám daruje teprve v budoucnosti (zatímco dosud "chléb života" - Ježíše s celým jeho poselstvím - daroval Otec již v současnosti). Navíc se teprve zde objevuje řeč o nutnosti "jezení (ve v. 54.56.57 dokonce dosl. z ř. "žvýkání") těla" a "pití krve" Syna člověka pro věčný život a vzkříšení. Tím je pro Janovskou obec podtržena nutnost konkrétního praktického i svátostného prohloubení osobní víry v Krista, ke kterému nejen že máme "přistupovat" jako ke "chlebu života", ale který pro nás v eucharistii je "skutečným pokrmem" a "skutečným nápojem", a tím i stálým zdrojem (věčného) života. Ovšem i svátostné přijímání je neustále osobním vztahem - "zůstáváním" v Kristu (v. 56).

Sobota po 3. neděli velikonoční

Sk 9,31-42

Církev se s úspěchem vyvíjela a rostla přispěním Ducha svatého.

Bouře pronásledování se po Šavlově přijetí Krista uklidňuje. Další "souhrn" ve v. 31 označuje jakožto "církev" obce v Judsku, Galileji i Samařsku a její růst chápe jako ovoce Ducha. Avšak tato "církev" (ř.

"ekklesia") je stále ve své podstatě církví palestinskou. Onen velký krok do pohanského světa ještě nebyl učiněn, avšak již se připravuje. Pozornost se totiž znovu soustřeďuje na Petra, který bude muset vyslovit rozhodující slovo (Sk 10,47n; 11,17n). Dnes jej zatím vidíme, jak navštěvuje (Filipem založené) obce (srov. Sk 8,40) a posiluje jejich víru (velmi diskrétním, v. 40n) působením v moci Ducha (podobným působení Ježíšovu).

Jan 6,60-69

Ke komu půjdeme? Ty máš slova věčného života.

Ježíšova slova vyvolala "reptání" nejen u Židů (v. 41), ale nyní i u učedníků (v. 65). "Tvrdou řečí" (v. 60) se zde nemyslí předchozí slova o požívání Ježíšova těla a krve, ale spíše celkový Ježíšův nárok: jako skutečný člověk chce být tím, kdo jako jediný může zjevovat Boha a být prostředníkem života (srov. v. 44 a 65). Jako cestu k překonání tohoto pohoršení nabízí Ježíš neulpění na povrchním pohledu ("tělo nic neznamená") a otevření se v "Duchu", který "dává život" (v. 63; srov. rozhovor s Nikodémem, Jan 3,3-8), slovům, která "jsou Duch a jsou život", tj. otevření se životodárné a proměňující moci Božího slova. Přesto do kruhu učedníků přichází hluboká krize. Vrcholné v. 68n jsou pak v Petrových ústech vyznáním všech těch, kteří i uprostřed takovéto krize "zůstávají", nesení "vírou" a "poznáním" slov věčného života.

ČTVRTÝ VELIKONOČNÍ TÝDEN

Pondělí po 4. neděli velikonoční

Sk 11,1-18

Tedy i pohanům Bůh dal, aby se obrátili, a tak došli života.

Podrobné líčení toho, co dnes Petr vypráví "těm z obřízky" (dosl. překl. v. 2; překlad "věřící obrácení ze židovství" není vhodný - jakoby přestali žít své židovství, což není pravda) nalezneme v předchozí 10. kapitole (její části viz svátek Křtu Páně, Zmrtvýchvstání Páně, 6. neděle velikonoční B). Iniciativa je zde opět zcela na Bohu, protože překonat pro ortodoxního Žida hranici kulticky čistého a nečistého bylo lidsky nemožné (viz Ez 4,13n; midraš k Ž 146: "Všechna zvířata, které jsou v tomto světě prohlášena za nečistá, prohlásí Bůh v budoucnu za čistá," ve srov. s Gn 7,2 a 8,19 - obraz původní univerzální spásy). Ze Sk 10,28 je však jasné, že Lk spíše než na zrušení kultických předpisů a židovského způsobu života dává důraz na zrušení přehrad mezi Židy a pohany vzhledem k možnosti přijmout spásu, viditelně projevený dar Ducha a křest (Sk 10,44-48; dnešní v. 15 - 17; ale srov. Sk 15,20.29 a 21,20.25!). Konečným Božím krokem je pak to, že "na ně Duch svatý sestoupil jako na začátku na nás" a že "Bůh dal stejný dar jim jako nám" (v. 15.17). Cesta k pohanům je otevřena (pro Lk ne na základě odmítnutí Židů, ale na základě Božího plánu spásy) a schválena apoštoly.

Jan 10,1-10

Já jsem dveře k ovcím.

Ve vstupní "obrazné řeči" (v. 1 - 6) se předpokládá ke statku přilehlý dvůr s jedinými dveřmi, u nichž hlídá dveřník. Přístup k ovcím měl jen pastýř, kterého znal. Ten pak vyvolává ovce svého stáda vábením či lichotivými jmény z množství ostatních (srov. Iz 43,1!) a vede je na pastvu. Ovce pak následují jen tento jim známý hlas. Ježíš (ve v. 7 - 10) tento obraz vykládá nejprve tak, že se ztotožňuje s "dveřmi k ovcím" či (viz ekumenický překlad) "pro ovce" (ve v. 7 je obsaženo obojí: dveře umožňují přístup pastýři a zároveň mohou ovce skrze ně vycházet na pastvu, srov. v. 9). Po Jan 8,12 a 9,5 ("Já jsem světlo světa") je to třetí rozvinuté "Já jsem..." (viz úvod k evangelium na sobotu 2. vel. týdne). Ježíš tím vznáší jedinečný nárok být jediným prostředníkem života ("zloději a lupiči" se jistě nemyslí SZ proroci, ale spíše jacíkoli "mesiáši" a "zachránci" nabízející spásu mimo víru v Krista). V něm je totiž nabídnuta dokonalá plnost života (v. 10)!

V ročním cyklu A, kdy je toto evangelium určeno pro 4. neděli velikonoční, se dnes čte:

Jan 10,11-18

Dobrý pastýř dává za ovce svůj život.

Dnes a zítra je vhodné v návaznosti na "neděli Dobrého Pastýře" (4. neděle velikonoční) přečíst celou "pastýřskou řeč" z Jan 10. Tato řeč vychází z "podobenství" (dosl. "hádanky", "obrazu", v. 6) o dveřích, pastýři a ovcích (v. 1 - 6), který je pak dále vykládán: v. 7 - 10 mají v centru "dveře" (dnešní výše uvedené evangelium a neděle cyklu A), v. 11 - 18 rozvíjejí pojem "pastýře" (tato varianta dnešního evangelia a neděle cyklu B) a v. 27 - 30 se točí kolem "ovcí" (původně tyto verše tvořily celek s předchozími úryvky; zítřejší evangelium a neděle cyklu C).

Ve v. 11 a 14 se Ježíš ztotožňuje s "pastýřem" (čtvrté rozvinuté "Já jsem..." u Jana) a rozvíjí svůj vztah

k "ovcím": ochotu zcela se pro ně nasadit, darovat pro ně život. Z tohoto daru pak vyrůstá vzájemný vztah lásky vyjádřený slovem "znát" (toto slovo v bibli vyjadřuje hluboké, bytostné poznání vedoucí k důvěrnému společenství; jím se vyjadřuje i manželské spojení muže a ženy, srov. Gn 4,1). Obraz "Dobrého pastýře" je zde dovršením SZ zvěsti o Bohu - jedinému Pastýři Izraele (Ž 23; Iz 40,11; Jr 31,10; Ez 34,23; Mi 5,1-3), který ovšem touží do jednoho stáda shromáždit nejen Izrael, ale celé lidstvo (v. 16; srov. 11,52).

Úterý po 4. neděli velikonoční

Sk 11,19-26

Hlásali také pohanům radostnou zvěst o Pánu Ježíši.

V. 19 opět naváže na ovoce pronásledování ze Sk 8,4. Antiochie na Orontu byla třetím největším městem římské říše a sídlem syrského legáta, kterému podléhala Palestina. Tam vznikla první obec věřících v Krista, která byla složena jak z židokřesťanů ('Hebrejů'), tak z pohanokřesťanů ('helénistů'). Nejprve se jako vždy obrací poselství z Jeruzaléma rozprchlých věřících na Židy v diaspoře (v. 20). Avšak někteří "helénisté" se začínají obracet i přímo k pohanům (dosl. "Řekům") a získávají je (v. 20n). Jeruzalémští "Hebrejové" posílají do Antiochie Barnabáše (srov. Sk 4,36; úterý 2. velikonočního týdne) coby "vizitátora". Na závěr čtení najdeme dvě důležitá zprávy: 1. Barnabášovi se podařilo získat Šavla z Tarsu pro misijní spolupráci; 2. v Antiochii se začíná Ježíšovým učedníkům říkat "křesťané" ("kristovci"), protože věří, že Ježíš je Mesiáš (ř. Christos).

Jan 10,22-30

Já a Otec jedno jsme

V. 27 - 30 byly původně součástí "pastýřské řeči" (Jan 10,1-18.27-30). Proto je možné je vykládat buď v jejím kontextu (viz úvod ke včerejším variantám evangelijních čten), nebo v souvislosti, do které je zasadil konečný redaktor Janova evangelia, tedy jako část "právního" sporu s farizeji o Ježíšovu mesianitu (v. 22- 39) s vyvrcholením ve vyznání jednoty s Otcem (v. 30). V obou případech je však zde cítit protiklad mezi těmi, kteří k Ježíšovým ovcím "nepatří" (v. 26) a těmi, které Ježíš nazývá "moje ovce" (v. 27). Proto zde evangelista ve v. 27 - 30 zařazuje třetí část výkladu "pastýřské obrazné řeči", tentokrát soustředěného na "ovce": ty jsou charakterizovány stále se prohlubujícím vzájemným bytostným vztahem s Ježíšem - Pastýřem (ony "slyší" Ježíšův hlas - on je "zná"; ony "jdou" za ním - on jim dává "věčný život"). Ti, kdo takto "naslouchají" a "následují", tvoří společenství nacházející v Ježíšových (a tím i v Otcových!) rukou absolutní jistotu a bezpečí, které lze ztratit jen vlastním rozhodnutím "nepatřit k Ježíšovým ovcím", "nezůstávat na vinném kmeni" (srov. Jan 15,4!; evangelium ze středy příštího týdne). Otec skrze Ježíše již daroval vše.

Středa po 4. neděli velikonoční

Sk 12,24 - 13,5a

Oddělte mi Barnabáše a Šavla.

Ve vynechané kap. Sk 12 se po zmínce o popravě apoštola Jakuba, bratra Janova (Sk 12,2) naposled setkáváme s podrobnějším vyprávěním o Petrovi, který dle Sk 12,17 odchází "na jiné místo" (čímž se snad v souvislosti s celým veršem naznačuje předání vedení Jeruzalémské obce Jakubovi, "bratru (tj. příbuznému) Páně", na dobu jeho misijní činnosti jinde - viz dále Sk 15,13; 21,18; Gal 12,19; 2,9.12).

"Úkolem" z 12,25 má Lk na mysli (na toto místo nejspíše nehistoricky zasazenou - srov. Gal 1,17-20; 2,1-10) finanční podporu, kterou Barnabáš a Šavel přinesli do Jeruzaléma z Antiochie (viz Sk 11,27-30) a která měla znovu vyjádřit společenství křesťanských obcí v nouzi i v utrpení: Šavel s Barnabášem se v Jeruzalémě podle Lk zdrželi přes pronásledování Heroda Agripy I. (vládl 41 - 44). Ve 13. kap. pak již popisem charismatické "bohoslužby rozeslání" začíná vyprávění o Pavlových Duchem svatým vedených misiích - zpočátku samozřejmě mezi Židy (v. 5a). Přítomnost Jana Marka má (12,25; 13,5b) má opět zdůraznit spojení Pavlovy misie s Petrovým okruhem.

Jan 12,44-50

Já jsem přišel na svět jako světlo.

Těsně před tím, než Ježíš vstoupí do své "hodiny" přechodu skrze smrt k životu (srov. 13,1), jej evangelista Jan nechává "hlasitě zvolat" (v. 44) souhrn veškerého jeho poselství světu, opět vystavěný na slovech "věřit" a "vidět", "světlo" a "tma", "soudit" a spasit", "poslouchat", "zachovávat", "přijímat".

"Nezůstat v temnotě" znamená ve víře přijmout Ježíše jako "světlo", a tak se již nyní otevřít životu, pravdě, radosti a spáse. Toto je vášnivá Boží vůle ("příkaz", v. 50) pro každého člověka, proto Ježíš přišel. Jediný soud, který tedy člověku hrozí, je "samoodsouzení" v nevíře a uzavřenosti vůči tomuto jedinečnému "pozvání k životu".

Čtvrtek po 4. neděli velikonoční

Sk 13,13-25

Z Davidova potomstva vyvedl Bůh jako spasitele Ježíše.

Na své první misijní cestě (na ní budeme Pavla provázet až do příštího úterý) přichází Pavel nejprve na Kypr (Sk 13,4-12; pozor na nešťastný překlad 13,11 v textu ekumenického překladu - viz poznámka pod čarou), odkud pocházel Barnabáš. Z v. 13 se zdá, že Pavel postupně přebírá vedení. Před těžkou cestou z pobřeží do Pisidské Antiochie se od nich odděluje Jan Marek (srov. Sk 15,38nn). Zde se pak účastní klasické synagogální bohoslužby, v jejímž rámci a ve světle Písem zvěstují Židům (podobným stylem jako dříve Petr) Ježíše (v. 23). Dnešní čtení je první částí jeho řeči (viz zítřejší úvod).

Jan 13,16-20

Kdo přijímá toho, koho já posílám, přijímá mne.

Ode dneška až do letnic nás (kromě posledních dvou dní) budou provázet evangelia vybraná z tzv. Ježíšových "řečí ve večeřadle" (Jan 13 - 17), které jsou u Jana jakýmsi prohloubeným zjevováním Synovy slávy v úzkém kruhu jeho přátel. Události Ježíšovy "hodiny", která právě přichází (srov. 13,1) jsou zde vykládány jako Ježíšovo "oslavení" a pozemský i oslavený Ježíš je zde vnímán jedním jediným pohledem víry.

Dnešní úryvek navazuje na symbolické "mytí nohou" a v jednotlivých výrocích rozvíjí jeho druhotný význam povzbuzující učedníky ke stejné službě, jaká jim byla prokázána (prvotně je "mytí nohou" znamením Ježíšovy vydanosti až na smrt, na jejíž "plodech" mají mít učedníci "podíl"). V přijetí bratra či sestry, je přijímán samotný Ježíš, který je posílá, a s ním i Otec, který poslal jeho. Eucharistie, kde by nefungoval i tento horizontální vztah mezi učedníky, by nebyla v Ježíšově duchu.

Pátek po 4. neděli velikonoční

Sk 13,26-33

Bůh vyplnil zaslíbení, když vzkřísil Ježíše.

Misijní kázání apoštolské doby sleduje stále stejné schéma, avšak podle situace, posluchačů a řečníka obsahuje vždy nové důrazy. Pavel ve své dnešní řeči vychází z toho, co má s posluchači společné; podává krátký nárys dějin spásy od Abraháma a vyvedení z Egypta až k Janu Křtiteli a Ježíši, zaslíbenému spasiteli (včerejší čtení, v. 16 - 25). Pak se ztotožňuje s posluchači, svými "bratry z rodu Abrahámova" (v. 26) - všem nám bylo společně posláno "slovo o té spáse" (srov. Sk 5,20; středa 2. velikonočního týdne). Řeč je završena klasickým vyznáním Ukřižovaného a Vzkříšeného (v. 28 - 31), které je znovu zasazeno do "zaslíbení" daných praotcům (v. 32n) a podloženo z Písma (v. 33b a Sk 13,34-37.40). Sk 13,38n pak jako vrchol jasně zvěstují odpouštějící a ospravedlňující moc Kristova vzkříšení.

Jan 14,1-6

Já jsem cesta, pravda a život.

Až do úterý budeme číst z tzv. "první řeči na rozloučenou" (13,31 - 14,31). V dnešním úryvku Ježíš ustrašené a znejistělé učedníky (viz 13,31-38) nejen že vyzývá k důvěře a spolehnutí se na Otce i na něho samotného (v. 1), ale daruje jim i slova hluboké útěchy (v. 2 - 3), která jsou jakýmsi tematickým nadpisem další řeči (v. 4 - 17: "odchod"; v. 18 - 26: "příchod") a zároveň znovu odkrývají onen zvláštní janovský důraz na přítomnost spásy již nyní a zde (srov. 5,24n; 14,23). Vrcholem úryvku (reagujícím na otázku Tomášovu, tj. na otázku janovské obce, jak navázat kontakt s nyní již tělesně nepřítomným Ježíšem) je pak již šesté Ježíšovo "Já jsem..." (páté viz 11,25): "cesta" = orientace, zaměření, stálost, jistota (srov. 10,.9); "pravda" = v bibli vždy chápaná jako věrnost a spolehlivost v zaslíbeních spásy (srov. 8,31n); "život" = u Jana vždy souhrn všech Božích darů člověku, spása vůbec, Boží kvalita života (srov. 10,10). Krátce: Smysl ("cesta") a plnost ("život") nachází ten, kdo se spoléhá ("pravda") na Ježíšovo poselství o Otci.

Sobota po 4. neděli velikonoční

Sk 13,44-52

Obracíme se k pohanům.

Úspěch kázání před Židy a "bohabojnými" pohany (srov. Sk 13,16.26) v Pisidské Antiochii byl nezvykle velký (Sk 13,42-44). Lk zde líčí ideální typickou scénu zvěstování obracejícího se od Židů k pohanům (a to nejen na základě jejich odmítnutí - srov. Sk 18,6 - ale především na základě Božího plánu, srov. Sk 1,8; 10n; 28,28; dnešní v. 47). Pavel si je však neustále vědom "přednostního" práva Židů na Boží slovo (v. 46) a i později se snaží nejprve zvěstovat v synagógách (viz dále vynechané Sk 14,1nn). Jejich uzavřenost je pro Pavla problémem, který jej tíží celý jeho život (viz Ř 9 - 11). Avšak ve zvěstování se nenechá odradit a v pokoji (podle Mt 10,12-14) jde dál (v. 51). Základním postojem nových učedníků je i zde radost, chvála a plnost Ducha (v. 48.52).

Jan 14,7-14

Kdo viděl mne, viděl Otce.

Janovskou obcí hýbe (a Filipovými ústy je zde vyslovena) ještě jedna otázka (viz včerejší úvod k evangeliu): Je možné spatřit Boha? Ježíš ji zde využívá, aby svědčil o svém jedinečném vztahu k Otci (v. 9 - 11). Ježíš v celé své existenci (v životě, skutcích, smrti i vzkříšení) je pro učedníky obrazem Otce. To je nejvýraznější v jeho "skutcích" (tj. v celém jeho působení slovy i činy; v. 11b). Tyto "skutky" jsou připraveny i pro každého, kdo v něho věří. Ježíšovo působení jeho odchodem nekončí, ba naopak - má se mocí Ducha rozšířit zeměpisně i časově do celých dějin (viz výrazy "a ještě větší" - tj. "rozšířené do celých dějin" a "neboť já jdu k Otci" - tj. "abych mohl seslat Ducha"; v. 12 , srov. vynechané v. 15 - 17). "Prosit v Ježíšově jménu" pak znamená prosit v Duchu svatém, v duchu Ježíšovy touhy proniknout svými "skutky" celý svět.

PÁTÝ VELIKONOČNÍ TÝDEN

Pondělí po 5. neděli velikonoční

Sk 14,5-18

My vám neseme radostnou zvěst, že se máte odvrátit od těchto nicotných model k Bohu živému.

Uzdravení ochrnulého v Lystře (i zde je hlavním motivem "hlásání radostné zvěsti", a to opět na útěku) připomíná Petrův zázrak ve Sk 3,1-10. Bůh skrze Pavla působí stejně jako skrze apoštola Petra. V. 9 zdůrazňuje Pavlovu citlivost ("zahleděl se") i otevřenost nemocného (měl "víru, že může být uzdraven"; či: "zachráněn", v ř. stejné slovo). Reakce místních lidí odpovídá reakci čistě pohanského publika (v. 11 - 13). Tomu pak také odpovídá Pavlova řeč (vůbec první před takovýmito posluchači, v. 15 - 17): nezvěstuje Ježíše jako Mesiáše (srov. však v. 7.15 - "radostná zvěst"), ale teprve pro tuto zvěst připravuje půdu - vychází z náboženského způsobu myšlení posluchačů, navazuje na jejich přirozené poznání Boha a vede je tak od model k víře v Boha živého, dárce plnosti života a radosti. Zvrat od božské úcty ke kamenování (viz zítřejší čtení, v. 19) je však bude rychlý.

Jan 14,21-26

Přímluvce, kterého Otec pošle, ten vás naučí všemu.

Ježíšův "odchod" (viz sobotní evangelium, v. 3.12) umožnil darování Ducha (viz 14,15-17), ve kterém "přichází" i sám Vzkříšený (14,2.18nn), obnoví a prohloubí vztah lásky mezi učedníky a Otcem ("dá se jim poznat"; v. 21). Jan tak odpovídá na další otázku své obce (viz úvod k sobotnímu a pátečnímu evangeliu), proč se Vzkříšený dává poznat jen učedníkům, a ne světu: Jeho přítomnost může člověk vnímat jen ve víře, tj. v lásce a v poslušnosti jeho slovu (v. 23). Obrazem (pro již přítomnou) spásu zde pak není (jako v pátečním evangeliu, v. 2n) přivedení věřících domů do "nebeských příbytků", ale přebývání Otce a Syna u věřících. Nejde zde tedy o "odchod" a "příchod", ale o spásu prožívanou zde a nyní v Duchu svatém. "Naukou" a "připomínáním" Ducha svatého má pak Jan na mysli nejen prohloubení a aktualizaci Ježíšova poselství ve světle jeho vzkříšení, ale zároveň i zpřítomnění samotného Vzkříšeného Pána.

Úterý po 5. neděli velikonoční

Sk 14,19-28

Svolali církevní obec a vypravovali, co všecko Bůh s nimi vykonal.

Misie v Lystře začala božskou úctou a skončila kamenováním (snad narážka na Šavlův souhlas s kamenováním Štěpána, Sk 8,1). Ani to však (díky podpoře ostatních učedníků, v. 20) nemůže zabránit dalšímu šíření radostné zvěsti (v. 21). V. 21 - 25 líčí jakousi Pavlovu pastýřskou péči o již založené obce a jejich počínající strukturální organizaci (ustanovení starších, ř. "presbyterů", v. 23). Kromě struktury však obce k další cestě potřebují především víru a trpělivost (v. 22; pozor na velmi zúžený a matoucí překlad v lekcionáři - dosl. z ř.: "Skrze mnohá soužení musíme vejít do Božího království," srov. 1 Sol 1,4n). První Pavlova misijní cesta pak končí opět v jeho "domovské" církvi - v Syrské Antiochii - svědectvím.

Jan 14,27-31a

Svůj pokoj vám dávám.

Na závěr této řeči na rozloučenou (v. 27) dává Ježíš učedníkům svůj "pokoj". Hebrejský výraz "šalom" může být pozdravem na uvítanou stejně jako na rozloučenou (srov. 20,19.21.26; 1 Sol 5,23; Gal 6,16; Řím 16,20). Zde je ovšem "pokoj" darem, který zahrnuje všechny ostatní dary (podobně jako "život"). Vyjadřuje celistvost, spásu, plnost, konečné dovršení jedince i společenství. Od v. 27b se řeč vrací k počátečním motivům (srov. 14,1nn). Radost z odchodu k Otci je odůvodněna tím, že Otec je tím, kdo posílá Krista a sesílá Ducha (což je vlastní smysl věty "Otec je větší než já"; v. 28b). Ježíšův odchod tedy učedníkům otevře přístup k Otci a je předpokladem pro příchod Ducha (srov. 16,6n). Na to se mohou spolehnout tváří v tvář nejistotě nejbližších chvil (viz v. 29n).

Středa po 5. neděli velikonoční

Sk 15,1-6

Bylo rozhodnuto, aby se odebrali kvůli této sporné otázce k apoštolům a starším do Jeruzaléma.

První Pavlova misijní cesta jasně ukázala, kde je budoucnost církve - v širokých prostorách pohanského světa (viz v. 27 včerejšího čtení). Avšak jak má tato církev vypadat, jak daleko je pro ni ještě závazný židovský Zákon a obzvlášť předpis o obřízce (viz v. 1)? To byla pro budoucnost křesťanství rozhodující otázka. Proto je také řešena zde, v obsahovém i rozsahovém centru Sk, na shromáždění židokřesťanské církve v Jeruzalémě (tzv. "apoštolském koncilu"; ve Sk 15 je lukášovsky zpracované delší historické pozadí přesněji se odrážející v Gal 2,1-14). V dnešním prvním úryvku o svolání "koncilu" (zítra uslyšíme o jeho průběhu a pozítří o výsledcích) je nápadná samozřejmá ochota převážně pohanokřesťanské obce v Antiochii hledat řešení na tuto zásadní otázku společně s apoštoly a staršími v Jeruzalémě.

Jan 15,1-8

Kdo zůstává ve mně a já v něm, ten nese mnoho ovoce.

Až do pondělí 7. velikonočního týdne budeme číst z tzv. "druhé řeči na rozloučenou" (15,1 - 16,33). Její první část (15,1-17) čteme postupně až do pátku. Hlavní téma: "Víra, která v lásce přináší ovoce" (srov. Ga 5,6) je zde rozvinuto pomocí obrazné řeči o vinném kmeni a jejího výkladu. Stále se zde vracejí dva ústřední pojmy: "přinášení plodů" (8x) a "zůstávání" (16x). Zůstávat při kmeni (tj. žít niterné a stále společenství života s Ježíšem) je předpokladem přinášení plodů (pravého učednictví).

Dnešní úryvek (vlastní obrazná řeč o vinném kmeni) obsahuje sedmé (a poslední) "Já jsem..." v Janově evangeliu. Obraz vinného kmene nesoucího ovoce (srov. SZ pozadí Jer 2,21; Iz 5,1-7; Ez 17; Oz 10,1) je třeba brát jako celek (životodárná jednota s kmenem jako podmínka přinášení ovoce). Všechny jednotlivosti jsou tomuto celku podřízeny (např. prořezávání révy nemá jiný význam, než že slouží tomuto přinášení ovoce). "Nesení ovoce" není hromaděním skutků a zvláštních výkonů, ale o přirozený projev nového života z víry majícího základ v Kristu. "Být čisti" znamená hluboké společenství s tímto Ježíšem darované slovem jeho radostné zvěsti. Toto společenství je darem, který v sobě zahrnuje vše ostatní potřebné (v. 7).

Čtvrtek po 5. neděli velikonoční

Sk 15,7-21

Já soudím toto: Nenakládejme pohanům, kteří se obracejí k Bohu, žádná zbytečná břemena.

V průběhu shromáždění nechává Lk do rozpravy vstoupit (která je v Lk kompozici shrnutím dlouhodobějšího hledání první církve) čtyři řečníky: 1. Petra (v. 7 - 11; naslouchající mlčení ve v. 12a se v ř. textu vztahuje spíše k této řeči); svědčí o své osobní zkušenosti z Kornéliova domu s vedením Duchem

svatým, který nedělá rozdíly mezi Židy a pohany (Sk 10); 2. Barnabáše s Pavlem (v. 12); opět svědectví o znameních a divech mezi pohany (Sk 13n); 3. Jakuba (bratr Páně, v. 13 - 21); vše podkládá svědectvím Písma (je mu Lukášem vložena do úst kombinace různých citátů z řeckého textu: Am 9,12.11; Jr 12,15; Zach 1,16; Iz 45,21) a navrhuje konkrétní kompromisní řešení mezi požadavkem ze Sk 15,5 a požadavkem úplné svobody od Zákona. Tzv. "čtyři jakubovské klausule" byly již ve SZ a pozdním židovství hlásány v synagógách (viz v. 21) jako minimálními požadavky, které měli pohané zachovávat, aby se mohli stýkat s Židy (tzv. "adamovská" či "noachovská" přikázání): zákaz jíst maso obětované při pohanských kultech, zákaz incestu (to je ve světle Lv 18,6-18 smyslem "porneia" na tomto místě), zákaz požívání neodborně (nerituálně) poražených (zadušených) zvířat a související zákaz požívání krve (sídla života).

Jan 15,9-11

Zůstaňte v mé lásce, aby se vaše radost naplnila.

Dnešní a zítřejší evangelium odpovídá na otázku, co je vlastně tím ovocem, o kterém Ježíš mluvil v obrazné řeči o vinném kmeni (viz včerejší evangelium): je jím bratrská láska (viz zítřejší evangelium). Dnešní kratičký úryvek ukazuje na tři důležité věci: 1. na zdroj síly k zachovávání Ježíšových přikázání (Otcova láska vylitá skrze Krista na učedníky a zůstávání díky spojení s Kristem v této lásce, v. 9), 2. na prostředek zůstávání v lásce (zachovávání přikázání, nejde zde tedy jen o cit, v. 10), 3. na důsledek tohoto zůstávání (účast na Kristově radosti, plnost radosti učedníků, v. 11). Zároveň zjišťujeme úžasnou věc: Ježíšova zvěst nás nechce o něco okrást. Naopak má jediný cíl - naplnění naší radosti.

Pátek po 5. neděli velikonoční

Sk 15,22-31

Rozhodl Duch svatý i my, že vám nemá být ukládáno žádné další břemeno kromě těchto nutných věcí.

Po vystoupeních obou "sloupů církve v Jeruzalémě" Petra a Jakuba bylo jasné, že člověka nespasí mechanické zachovávání mojžíšského Zákona, ale Kristova milost přijatá vírou (Sk 15,11). Toto rozhodnutí se však ještě muselo dát na vědomí ostatním novým církevním obcím (viz Sk 16,4). K tomu slouží "apoštolský dekret" (v. 23 - 29) obsahující slavnostní formuli: "Rozhodl totiž Duch svatý i my" (v. 28). Církev nežije z vlastního nároku, ale z moci Ducha svatého. Jádrem dekretu je pro Lk i Pavla prohlášení, že pohané nemají být podřízeni mojžíšskému Zákonu. V ostatních klauzulích šlo jen o jakýsi modus vivendi, o minimální požadavky pro zachování společenství stolu židokřesťanů a pohanokřesťanů a aktuální jednoty tehdejší církve, ne tedy o požadavky nutné ke spáse (srov. Sk 16,2; 1 Kor 14,13-23; 2 Kor 10,23-33).

Jan 15,12-17

To vám přikazuji: Milujte se navzájem.

Jan v dnešním úryvku znovu uvádí "přikázání lásky", které již zmínil dříve (srov. 13,34). Změna množného čísla (srov. včerejší v. 10) na jednotné (v. 12) poukazuje na to, že všechna i sebedůležitější přikázání jsou nakonec shrnuta v jediném - milovat se navzájem, jako nás miloval Ježíš (srov. Mt 7,12; Gal 5,14; Ř 13,9). To je ovšem uskutečnitelné za jediné podmínky - napojení skrze Ježíše na Otce (v. 16; srov. včerejší v. 9). Toto napojení pak Jan vyjadřuje v hlubokém obrazu Ježíšem darovaného přátelství, které dává život za druhé a které má podíl na všem, čím žije milovaný (toto přátelství je však třeba ze strany učedníků aktivně přijmout, v. 14). V. 16n pak vše ještě jednou shrnuje a opět zdůrazňuje zdroj (Ježíšův dar, "vyvolení"), cíl (trvalé "přinášení užitku" či "nesení ovoce" - stejný výraz 15,2.5) a výraz tohoto přátelství (důvěryplná modlitba otevřená Otci - dárci "ovoce").

Sobota po 5. neděli velikonoční

Sk 16,1-10

Přejdi do Makedonie a pomoz nám!

Před odchodem k nové pastorační službě již založeným obcím se (podle v lekcionáři vynechaných Sk 15,36-41) mezi Pavlem a Barnabášem strhl v Antiochii spor kvůli spolupráci s Janem Markem (srov. Sk 13,13), který vedl až k jejich (jen pracovnímu? srov. Gal 2,13) rozchodu. Ten však hlásání neochromil, ale zdvojnásobil: vedl totiž ke vzniku dvou evangelizačních dvojic (Barnabáš - Jan Marek a Pavel - Silas).

S již novým partnerem se tedy Pavel nyní vydává na svoji další misijní cestu, která otevírá novou epochu "velké Pavlovské misie" po římských provinciích a velkých městech (Sk 15,36 - 19,21). K této

dvojici se v Lystře přidává mladý Timoteus (srov. jeho obřezání "z ohledu na tamější Židy", v. 3; srov. 1 Kor 7,18n; ale 1 Kor 9,19-23!). Upevňování obcí (v. 5) pak již umožňuje jasné Boží vedení skrze neúspěchy v Malé Asii (ale srov. Gal 1,2.6-8) až k novému (nenaplánovanému) misijnímu rozmachu do Evropy (v. 6 - 10).

Jan 15,18-21

Nejste ze světa, ale já jsem vás ze světa vyvolil.

Dnes začínáme číst druhou část (15,18 - 16,15) tzv. "druhé řeči na rozloučenou" (15,1 - 16,33), která je nesena tematikou loučení a důsledky, které z toho pro učedníky vyplývají. Jestliže doposud byla řeč o lásce učedníků, dnes a zítra je hlavním tématem nenávist světa (v. 18) k obci učedníků (pravděpodobně konkrétní zkušenost janovské obce pronásledované farizejskou vedoucí vrstvou židovství, kterou Jan ve své první části evangelia zjednodušeně nazýval "Židé"; srov. v. 20 - 21; vynechané 22 - 25; pondělní 16,2). Důvodem této nenávisti je to, že učedníci patří Ježíšovi (v. 19), a tak mají účast na jeho vlastním osudu (v. 18.20n).

ŠESTÝ VELIKONOČNÍ TÝDEN

Pondělí po 6. neděli velikonoční

Sk 16,11-15

Pán jí otevřel srdce, takže pozorně naslouchala Pánovým řečem.

Ve Sk 16,10-17 se setkáváme s prvním úryvkem v 1. osobě (jazykový styl jakéhosi cestovního deníku; dále 20,5 - 21,18; 27,1 - 28,16; základem je snad i nějaký starší pramen). Pavel se do Makedonie dostává pod přímým Božím vedením (viz včerejší čtení) a směřuje přímo do jejího nejvýznačnějšího města Filip. I zde vyhledává nejprve Židy (v. 13; srov. Sk 17,1.10.17). Je nápadné, že se tam nacházeli zdánlivě jen ženy. Avšak poselství padlo na dobrou půdu - do srdce jedné "ctitelky Boha", Lýdie: zvěstování, naslouchání otevření srdce (srov. Lk 24,25.32), přijetí poselství, víra, křest její i "její rodiny" (dosl. ř. "jejího domu" - výraz, který nutně nepotvrzuje, ale ani nevyvrací křest malých dětí). Otevřená, pohostinná žena stojí na začátku dějin křesťanství v Evropě.

Jan 15,26 - 16,4a

Duch pravdy vydá o mně svědectví.

Druhá část dnešního evangelia (v. 1 - 4) rozvíjí sobotní téma "nenávisti" světa (viz sobotní úvod). Přes tvrdou kritiku představitelů tehdejšího židovství ("nepoznali Otce") je zde náznak určitého pochopení pro jejich jednání ("bude si myslet, že tím uctívá Boha"; srov. Nu 25,13). Celá řeč slouží k přípravě učedníků na čas, kdy se bude muset osvědčit jejich víra v pronásledování bývalými souvěrci. K jejímu posílení však slouží především v. 26 - 27: učedníci nebudou sami, bude při nich "Přímluvce" (ř. "paraklétos": z právní a soudí terminologie "obhájce", "zastánce"), "Duch pravdy" (srov. Mk 13,9-13; Mt 10,17-25; Lk 12,11n; Sk 5,27-.32). Ti, kdo byli vnitřně "přesvědčeni" Duchem, jsou schopni nejen v pronásledování obstát, ale i vydávat "svědectví" o Ježíšovi.

Úterý po 6. neděli velikonoční

Sk 16,22-34

Uvěř v Pána Ježíše a dojdeš spásy ty i celý tvůj dům.

Ve Filipech Pavel osvobodil jednu otrokyni z démonské posedlosti věšteckým duchem, což pro majitele znamenalo velkou ekonomickou ztrátu (Sk 16,16-19). K jejich zlobě se přidal i lid. Je z toho vězení a pozdější jejich osvobození připomíná osvobození Petrovo (Sk 12,3-19). Boží slovo nemůže být spoutáno ani uvězněno - proto i v těch nejtěžších chvílích je na místě modlitba a chvalozpěv vedoucí opět ke svobodě (v. 25). Žalářníkova otázka (v. 30) připomíná Sk 14,30, ale také Sk 2,37. Odpověď je zde nyní shrnuta pouze do centrálního vyznání víry v Pána Ježíše. Ovoce: skutky lásky (v. 33) a radost "celého domu" (v. 34).

Dalšími (již vynechanými) v. 35 - 40 pak chce Lk ukázat, že křesťanské poselství není v rozporu s římským právem, naopak u něj nalézá ochranu. V Soluni (Tesalonice) a Beroji (Sk 17,1-41) se pak opakuje známé zjednodušené lukášovské schéma: Pavlovo hlásání v synagóze(se zvláštním důrazem na výklad Písma, Sk 17,3.11; srov. Lk 24,25-32.44-46), částečný úspěch u Židů, Řeků i "bohabojných", hněv židovských představitelů (srov. politický motiv ve Sk 17,7), vyhnání z města, hlásání jinde.

Jan 16,5-11

Jestliže neodejdu, Přímluvce k vám nepřijde.

Dnes a zítra evangelium rozvíjí téma daru "Přímluvce", "Ducha pravdy", které bylo otevřeno včera. Od budoucího pronásledování se pohled soustřeďuje znovu na nadcházející Ježíšův "odchod". V zármutku jsou učedníci povzbuzeni tím, že tento "odchod" jim prospěje: v působení darovaného Ducha ("Přímluvce", viz včerejší úvod) budou oni i další generace přítomnost vzkříšeného Krista zakoušet ještě mnohem mocněji a univerzálněji. Co bude Duch konat, až přijde? Povede jakýsi "revizní soudní proces", který ukáže, že Ježíš byl v právu a ne svět, který jej zabil (v. 8: "usvědčí svět ze hříchu..." by bylo lépe přeložit: "usvědčí svět, v čem spočívá hřích..."). Ve v. 9 - 11 jsou tyto tři "projednávané záležitosti" (srov. tři hlavní fáze tehdejšího soudního procesu: zjištění skutkové podstaty, výrok o spravedlnosti - vinen či nevinen, vynesení trestu) rozvedeny: "hříchem" je myšlen základní postoj odmítání, uzavřenosti, nedůvěry a nevíry (srov. 8,21-47; 12,44-50), "spravedlností" se zde myslí skoro totéž, co (Ježíšova) "sláva" či "oslavení" (srov. 1 Tim 3,16), "soudem" pak konečné vítězství nad nevěřícím světem a jeho vládcem (srov. 12,31; 3,19).

Středa po 6. neděli velikonoční

Sk 17,15.22 - 18,1

Co vy neznáte, a přece to ctíte, to já vám zvěstuji.

Pavel se (zatím sám, v. 15) z Beroje (viz včerejší úvod) dostává až do Atén, vysoce civilizované metropole helénistické kultury a vzdělání, ale i modlářství (Sk 17,16) a nekonečného řečnění (Sk 17,21). Rozvíjí zde jakousi "osobní evangelizaci" mezi Židy i pohany, dokonce i mezi filosofy, kteří jej pak sami pozvou do správního a diskusního centra Atén, na Areopag (Sk 17,17-20). Lukáš tak líčí ideální scénu: zvěstování evangelia na slavném veřejném místě před nábožensky i filosoficky vzdělaným publikem (proto je i následující řeč třeba považovat spíše za vyjádření lukášovské teologie než za záznam historického Pavlova kázání).

Po uctivém navázání na jejich způsob zbožnosti (v. 22n) jim pak Pavel jim vlastním způsobem řeči (srov. Sk 14,15-17) zvěstuje Boha Stvořitele, Pána nebe i země, který se nedá uctíváním model manipulovat, ale s láskou se sám stará o své děti; všichni po něm touží, každému je nablízku a všem dává dnes čas k obrácení; bude spravedlivě soudit svět skrze "muže, kterého k tomu určil" a kterého "vzkřísil z mrtvých" (v. 24 - 31). To je ovšem hranice, za kterou již filosoficky zaměření posluchači nejsou schopni nyní jít a (jedni s výsměchem, jiní slušně) Pavlovu zvěst odmítají (v. 32). Avšak i zde se najdou této "bláznovské zvěsti" otevření jednotlivci (v. 34).

Jan 16,12-15

Duch pravdy uvede vás do celé pravdy.

Jestliže to, o čem se dosud hovořilo v předchozích evangeliích bylo řečeno vzhledem k situaci pronásledování, v dnešním úryvku (který je závěrem druhé části "druhé řeči na rozloučenou") se opět mluví o Duchu jako o nositeli zjevení (srov. již 14,26), jež se učedníkům odhaluje postupně, krok za krokem, s ohledem na jejich schopnost a připravenost se mu otevřít. To, co jim zatím chybí, je "celá pravda", tj. ne něco nového, ale spíše prohloubený vhled do plného smyslu této pravdy, ke které patří i Ježíšova smrt jako odchod k Otci a oslavení. Z toho vyplývají dvě důležité věci: 1. I po Ježíšově odchodu bude růst prohloubené poznání Ježíše a jeho poselství (čehož je svědectvím i srovnání Janova evangelia se synoptickými), 2. Duch nepřinese žádné nové zjevení nezávislé na Ježíši. Vše má totiž cíl v Ježíšově oslavení.

Čtvrtek po 6. neděli velikonoční

Překládá-li se slavnost Nanebevstoupení Páně na neděli, čtou se v tento den následující čtení:

Sk 18,1-8

Zůstal u nich, pracoval a mluvil v synagóze.

Pro šíření evangelia a jeho další upevnění jsou spíše než velké, povrchně obrácené davy, často důležitější Božímu slovu otevření jednotlivci, kteří se pak stávají Pavlovými učedníky a spolupracovníky: Timoteus (Sk 16,1), Lýdie (16,14), Jáson (17,6n), včerejší Dionysios a Damaris (17,34), Krispus (18,8), Apollos (18,24nn). Podobně i v Korintě, hlavním městě provincie Achája, pohanském přístavu plném různých pohanských kultů a neřesti, Pavel nachází zázemí a oporu v (asi již křesťanském) manželském páru Akvilovi a Priscille (v. 2n; výnos císaře Klaudia: r. 49 n. l.). Vidíme zde tři důležité věci: 1. misie pro

Pavla není žádný výdělečný podnik (v. 3; srov. 1 Kor 9,6); 2. je při ní podporován spolupracovníky (v. 5); 3. stále pro něj platí princip "nejprve Židům, pak pohanům" (v. 5n; Sk 13,46; 28,28; ale Sk 18,19; srov. Řím 1,16; Lk 9,5).

Jan 16,16-20

Vy budete sice zarmouceni, ale váš zármutek se obrátí v radost.

Ode dneška až do pondělí budeme číst třetí (závěrečnou) část (16,16-33) "druhé řeči ve večeřadle", která se opět (podobně jako "první řeč ve večeřadle") formou odpovědí na otázky učedníků (vyjadřující otázky janovské obce) vrací k rozvíjení tématu Ježíšova odchodu a zaslíbení opětného shledání. Několikrát opakující se termín "zakrátko" (srov. 14,19n) je na v jednom smyslu předznamenáním Ježíšovy blízké smrti, ve smyslu druhém zaslíbením, že odloučení od Ježíše bude trvat jen krátkou dobu (tj. dobu mezi smrtí a zmrtvýchvstáním). Závěr evangelia o radosti je pak rozveden v zítřejším úryvku (viz).

Pátek po 6. neděli velikonoční

Slavilo-li se včera Nanebevstoupení Páně, je vhodné včerejší čtení spojit s dnešním.

Sk 18,9-18

Mám v tomto městě mnoho svých lidí.

Pavlova služba evangeliu je stále vedena Vzkříšeným Pánem, který jej povzbuzuje jako Bůh povzbuzoval SZ proroky (v. 9n; srov. Ex 3,12). Pavlovo působení v Korintě vyžadovalo delší čas a jak vysvítá z jeho listů přecházelo zde od misijnímu ke hlubšímu pastýřskému působení (návštěv bylo pravděpodobně více, než zachycuje zjednodušený obraz Sk). V. 12 - 17 mají křesťany ukázat jako skupinu, která není státu nebezpečná a stále může být považována za jeden z proudů uvnitř židovství. Ve zmínce o místodržiteli Galiovi zde pak nacházíme jeden z nejjistějších chronologických údajů ve Sk (r. 50 - 52 n. l.). Pavel se pak po měsících vydává (s novými spolupracovníky) na další cestu "do Sýrie" se zastávkou v Efezu (je zde myšlena římská provincie Sýrie, ke které patřila Palestina s Jeruzalémem i vlastní Sýrie s Antiochií, srov. Sk 18,21n). Slib (v. 18) a návštěva Jeruzaléma (Sk 18,22) mají znovu naznačit Pavlovu věrnost a spojení s židokřesťany.

Jan 16,20-23a

Vaši radost vám nikdo nevezme.

Ježíš bere strach učedníků z jeho odchodu vážně a snaží se je povzbudit poukazem na radost z opětného shledání (v. 20). To je pak rozvedeno v působivém obrazu těhotné ženy prožívající všechny možné úzkosti i bolesti, ale zároveň očekávající "radostnou událost" narození dítěte (srov. Iz 21,3; 26,7n; 37,3; 66,7-10). Podobně i učedníkům Ježíšův brzký odchod sice způsobní zármutek (srov. 14,27n; 16,16), ten se však při opětovném shledání promění v radost bez konce (srov. 14,19n) a v plné poznání. Výrazem "v ten den" se nemyslí "poslední den", nýbrž den vzkříšení, kdy se učedníci setkají se Vzkříšeným (srov. 21,12).

Sobota po 6. neděli velikonoční

Sk 18,23-28

Apollos dokazoval z Písma, že Ježíš je Mesiáš.

Po krátkém pobytu ve své domovské antiošské obci se Pavel podle klasického dělení vydává na svoji třetí (a poslední) misijní cestu a zatím směřuje hornatou krajinou vnitřní Malé Asie do Efezu (v. 23; Sk 19,1) a posiluje již založené obce (opět pastýřská činnost). Ve v. 26 vidíme ovoce toho, že Pavel v Efezu zanechal své spolupracovníky (Sk 18,19). Ti svým vyučováním pomohli do hlubší apoštolské tradice začlenit a k plnější službě přivést zatím osamoceně působícího "nadšeně mluvícího" (v. 25; dosl. ř. "hořícího v Duchu", srov. Ř 12,11) misionáře Apolla. K jeho (velmi samostatném, srov. Sk 19,1) působení v Achaji (tj. v Korintě) srov. 1 Kor 1,12; 3,4-6; 4,6-7; 16,12.

Jan 16,23b-28

Otec vás miluje, protože jste vy milovali mne a uvěřili jste.

Pro "ten den" (v. 26; velikonoční den, čas setkávání se Vzkříšeným v Duchu, povelikonoční doba církve; viz včerejší evangelium v. 23a) také platí zaslíbení vyslyšení modliteb "v jeho jménu" (v. 23b.24). "Jméno" je krátkým shrnutím toho, co Ježíš pro své přátele učinil a kým je. Na to se mohou učedníci od nynějška s důvěrou odvolávat, budou-li chtít Otce o něco požádat. (srov. 14,13n; 15,7.16). Cílem je opět "plná radost" (srov. 15,11; evangelium čtvrtka 5. velikonočního týdne). Tato doba je také dobou

"otevřeného" zvěstování o Otci (v. 25), zvěstování neseném plnějším a hlubším poznáním darovaným Duchem.

SEDMÝ VELIKONOČNÍ TÝDEN

Pondělí po 7. neděli velikonoční

Sk 19,1-8

Dostali jste Ducha svatého, když jste přijali víru?

Podobná situace jako s Apollem (viz včerejší čtení) se nyní opakuje přímo v Efezu s přibližně dvanácti (v. 7) "učedníky" (v. 1), kteří "přijali víru" (v. 2) a byli také pokřtěni jen "křtem Janovým" (v. 3; tj. byli asi přívrženci Jana Křtitele a skrze jeho křest vyznali svoji ochotu činit pokání v tomto "čase plnosti" pro Izrael). Lukášem zvolená označení ukazují na to, že to nebyli v plnosti křesťané, ale že byli velmi otevřeni a připraveni do této křesťanské plnosti vstoupit. To se stalo křtem (dosl. v ř.) "ve jméno Pána Ježíše" (tj. celostné podřízení se pod Ježíšovu vládu vyjádřené ponořením) a "vkládáním rukou" (tj. Pavlovou modlitbou, která je otevřela pro zakusitelné přijetí Ducha svatého, jehož známkami bylo "mluvení v jazycích" a "mluvení pod vlivem vnuknutí", dosl. "prorokování"). I zde jde Lk o zdůraznění, že Duch svatý působí ve společenství církve (srov. Sk 8,14-17) a teprve toto jeho působení plně uvádí do křesťanské plnosti.

Jan 16,29-33

Buďte dobré mysli, já jsem přemohl svět.

V. 29 ještě dovršuje včerejší evangelium a naznačuje, jak se u Jana stále skoro nepostřehnutelně prolínají a prostupují hlediska doby Ježíšovy a doby po velikonocích. Pro janovskou obec i čtenáře Janova evangelia je "ten den" (viz včerejší evangelium) již zde, již se jim v Ježíšově zvěsti díky daru Ducha "otevřelo", co bylo dosud vnímáno jen "obrazně". V. 31n připomínají, že ani toto nové, hlubší chápání víry nebude zbaveno svých obtíží a chvílí, kdy se bude muset osvědčit. To vše s cílem dodat učedníkům posilu a zprostředkovat dar pokoje (srov. 14,27; evangelium úterý 5. velikonočního týdne).

Úterý po 7. neděli velikonoční

Sk 20,17-27

Dokončím svůj běh a úkol, který jsem přijal od Pána Ježíše.

V Efezu přichází závěr Pavlova aktivního misijního rozmachu ("velká Pavlovská misie", srov. sobota 5. velikonočního týdne): po více měsíců zde působí - nejprve opět klasicky několik měsíců v synagóze (Sk 19,8) a později celé dva roky u filosofa Tyranna (Sk 19,9n). Toto působení zachycuje (v lekcionáři vynechaný) zbytek 19. kapitoly, kde je především zdůrazněno vítězství zvěsti o vzkříšeném Ježíši nad všemi možnými magickými okultními praktikami (Sk 19,10-20). Sk 19,21n jsou pak důležitým přelomem naznačujícím, že Pavlovo aktivní misie pomalu přechází do spíše pasivního směřování trpícího Kristova svědka do Jeruzaléma a Říma (srov. Sk 1,8; 20,16). Zbytek Sk 19 již líčí vzbouření obchodníků vydělávajících na Artemidině kultu a Pavel Efez opouští. První část Sk 20 je opět jakýmsi cestovním deníkem (od v. 5 v 1. osobě, srov. Sk 16,11nn, pondělí 6. velikonočního týdne).

Dnešní a zítřejší čtení pak zachycuje Lukášem redakčně vytvořenou Pavlovu "řeč na rozloučenou" pro efezské "starší" shromážděné v Milétu. V dnešní první části Pavlovy řeči nechává Lukáš Pavla před efezskými "staršími" (v. 17; ř. "presbyteroi") promlouvat o něm samotném, o jeho misijní činnosti (v. 18 - 21). Vrcholem je v. 22n, který ukazuje, že i další cesta skrze utrpení je vedena Duchem jako doposud (srov. Sk 19,21n; 13,2.4.9; 16,6.7). Apoštol již nepatří sám sobě, jeho život patří službě, kterou byl pověřen (v. 24). Pastýřský úkol v Efezu pro něj skončil, musí jít dovršit svoji cestu, své životní svědectví (v. 25n; Sk 21,13).

Jan 17,1-11a

Otče, oslav svého Syna.

Dnes, zítra a pozítří budeme číst ze 17. kapitoly Janova evangelia, kde autor evangelia formou Ježíšovy modlitby k Otci shrnuje celé poselství o Kristu. Vstupem do "té hodiny" Ježíš předává Otci své dokončené dílo zprostředkování věčného života a touží se navrátit do plné Otcovy slávy, kde byl již před svým vtělením a před stvořením světa (v. 1 - 5; srov. Jan 1,1n.18). V čem tento věčný život spočívá, to je shrnuto ve v. 3: "poznání" pravého Boha i jeho "vyslance" Ježíše Krista ("poznání" je samozřejmě i zde chápáno jako navázání jedinečného, hlubokého, bytostného vztahu). To je pak rozvíjeno ve v. 6 - 19 (dnes a zítra) formou prosby za osiřelé učedníky (nepřímo se vztahující i na budoucí obec věřících). Právě v učednících, kteří přijali jeho slovo a za které Ježíš především prosí (v. 9), je Ježíš oslaven (v. 10). S touto

jeho "slávou" pak zůstávají "na (ve) světě" (v. 11a) - "aby svět uvěřil" (viz v. 21 čtvrtečního evangelia).

Středa po 7. neděli velikonoční

Sk 20,28-38

Odporoučím vás Bohu - má moc vzdělávat a zjednat dědictví.

V dnešní, druhé části řeči v Milétu se Pavel obrací na efezské starší, které zde nazývá "episkopoi" (přeloženo jako "představení", dosl. překl. "dohlížitelé", "strážci", ale zde nejde o označení úřadu, ale o dokreslení role "starších" v linii SZ obrazu pastýře: Jr 23; Ez 34; Zach 11) a připomíná jim jejich pečující a ochranné poslání "spravovat (dosl. pást) Boží církev" (podložené ve v. 28 trinitárně). Slovo evangelia jim nebylo dáno (všemi možnými způsoby: v. 20n.24n27.31) libovolně k dispozici. Představení církve nestojí nad, ale pod společenství budujícím a obdarovávajícím Božím slovem (v. 32), které je konkrétně vyjádřeno slovem Ježíšovým (v. 35, v evangeliích nedochovaný Ježíšův výrok nebo Lukášem Ježíši do úst vložena tehdejší řecká moudrost tradovaná již od Theukydida, 5. stol. př. n. l.). Závěrečnými v. 36 - 38 je podtrhnut hluboce lidský vztah efezských "starších" k Pavlovi a charakter Pavlovy řeči jako jeho závěrečného odkazu.

Jan 17,11b-19

Aby byli jedno jako my.

Dnes pokračuje Ježíšova prosba za učedníky (a za budoucí obec věřících) prosbou za jejich jednotu, za ochranu před Zlým a za posvěcení v pravdě. Jednota učedníků (umožněná přijetím daru jednoty mezi Otcem a Synem) je vlastním poznávacím znamením přijatého věčného života a svědectvím Ježíšova oslavení. Otevření se tomuto daru pak zároveň ústí do "plnosti radosti" Ježíšovy, která přebývá v srdcích učedníků. Ti takto obdarováni pak mohou zůstávat ve světě (tj. nemusí se jej bát a před ním se uzavírat), ale zároveň "nebýt ze světa" (tj. nesplynout s ním a své jednání nechat určovat Duchem Ježíšovým). Pro takovéto setrvávání však musí být "posvěceni" pravdou, tj. Ježíšovým slovem, jeho zvěstí a posláním (srov. Jan 8,31n.35n; 1,12n; 15,16). Ke slovu však musí jako jeho dovršení přistoupit ještě Ježíšovo vlastní "zasvěcení" - smrt na kříži (v. 19).

Čtvrtek po 7. neděli velikonoční

Sk 22,30; 23,6-11

Musíš vydávat svědectví také v Římě.

Ze zbývajících kapitol Skutků (21 - 28) se ode dneška v lekcionáři setkáme jen s několika úryvky. 21. kap. je proniknuta velmi přesnými podobnostmi s posledními dny Ježíšovými (Sk 21,4.11.13.28.30.34.36; ale srov. také následnost výslechu před veleradou v kap. 23 a před římským místodržícím v kap. 24!): Pavel se již blíží k završení svého svědectví Ukřižovanému a Vzkříšenému. Ve 22. kap. znovu (srov. Sk 9; 26) narážíme na příběh jeho uvěření v Krista, jenž je součástí Pavlova výslechu před velitelem římské posádky v Jeruzalémě, co byl Pavel Římany zatčen aby unikl lynčování vlastními židovskými spolubratry. Před tím jej nezachránilo ani podstoupení židovského očistného obřadu, kterým chtěl Pavel dokázat, že jejich názory na něj jsou nedorozuměním (Sk 21,17-36).

Závěr jeho (opět Lukášem vytvořené) obhajovací řeči před veleradou zachycuje dnešní čtení. Lukáš chce touto kompozicí poukázat především na to, co židovství (zastoupené farizei) a křesťanství spojuje: víra ve vzkříšení mrtvých. V. 11 opět ukazuje jasný Pavlův směr a cíl - svědectví o Vzkříšeném v Římě. Protože to je i Boží cíl, nic tomu nemůže zabránit.

Jan 17,20-26

Ať i oni jsou v dokonalé jednotě.

V dnešním závěrečném úryvku z Ježíšovy modlitby před odchodem k Otci se jeho pohled obrací již přímo na budoucí generace věřících. Jeho prosbu za ně určuje myšlenka jednoty založené na jednotě mezi Otcem a Synem (srov. již včerejší evangelium, v. 11b). Ta je zcela a úplně založena na daru Otcovy "slávy" zprostředkované Ježíšem (viz Jan 14,23!). Tato jednota je tedy již zde na zemi skutečností, kterou stačí v hloubce vztahů objevit a žít z ní. Není to jen něco zcela niterného, protože je zaměřena k tomu, "aby svět uvěřil..." v Ježíšovo poslání (v. 21), a tak "aby svět poznal..." (tj. zakusil) Boží lásku skrze učedníky (v. 23). Boží sláva však nemá jen tak protéci skrze učedníky ke službě světu. Oni sami mají vstupovat do její stále větší plnosti (v. 24 - 26; srov. Jan 1,14). "Být tam, kde jsem já" (v. 24) pak znamená totéž, co "já abych byl v nich" (v 26). To vše bude umožněno Ježíšovým "odchodem" - "oslavením" na kříži, a tím i sesláním Ducha (viz Jan 7,37-39; dosl. překl. Jan 19,30: "odevzdal ducha").

Pátek po 7. neděli velikonoční

Sk 25,13-21

Mrtvý Ježíš, o kterém Pavel tvrdí, že žije.

Pavel je místním velitelem z bezpečnostních důvodů odeslán k římskému místodržícímu do Cesareje (Sk 23,12-35), ale velekněz Ananiáš je mu s dalšími v patách (Sk 24). Je vyslýchán místodržícími Felixem (tomu dokonce vykládal evangelium dlouhodobě! viz Sk 24,24-27) i Festem (střídali se v ř. 60 n. l.) a nakonec se coby římský občan odvolává k císaři (Sk 25,13n).

Dnešní čtení je ve Festových ústech krátkým shrnutím těchto událostí pro krále Agrippu II. (pravnuka Heroda Velikého, posledního židovského krále). Na tomto rozhovoru jsou pro Lukáše důležité dvě věci: 1. římský místodržící ještě jednou prohlašuje, že Pavel nemůže být nařčen ze žádného zločinu - římské úřady nemají proti němu (a tudíž proti křesťanství vůbec) proč zasahovat (srov. Sk 18,14); 2. sporná otázka je otázkou čistě náboženskou (z Festova pohledu zcela vnitrožidovskou): je to otázka, zda Ježíš žije (v. 19). Festus nevěděl, že právě toto je tou otázkou nejzásadnější.

Ve 26. kap. se pak potřetí (srov. Sk 9; 22) setkáváme s Pavlovým svědectvím o jeho uvěření v Krista - tentokrát před králem Agripou.

Jan 21,15-19

Pas mé beránky mé! Pas moje ovce!

Poslední dvě evangelijní čtení před slavností Seslání Ducha svatého se znovu vrací k závěrečné kapitola Janova evangelia (viz pátek v oktávu velikonočním). Na "zázračný rybolov" a hostinu s učedníky zde navazuje velmi osobní rozhovor se Šimonem Petrem, který má již podle nejstarší biblické tradice v kruhu učedníků zvláštní postavení. Před svým utrpením Ježíš Petrovu ochotu k následování nepřijal (viz Jan 13,36n). Teprve když Petr při svém trojím zapření (Jan 18,15-18.25-27) ztratil všechny iluze o sobě a všechny falešné sebejistoty, sám Ježíš jej teď vyhledává a k pověření službou pastýře mu stačí jen jedno jediné: vyznání lásky. Trojí otázka zde pravděpodobně odpovídá Petrovu trojímu zapření (v originále je pak navíc i jakási hra se dvěma výrazy pro "lásku": Petr stále odpovídá výrazem "filein" = lidská přátelská láska, náklonnost, "mít rád"; Ježíš však v prvních dvou otázkách používá "agapein" = nesobecké darování se druhému, "milovat"; ve třetí pak již také "filein"). Závěrečný obraz je výzvou k následování až do nejzazších důsledků a k připodobnění se Kristu i ve smrti (srov. Jan 12,33). To vše je Petrovi umožněno jen a jen novým darem Ducha (Jan 14,26; zpěv před evangeliem).

Sobota po 7. neděli velikonoční

PŘI RANNÍ MŠI:

Sk 28,16-20.30-31

Zůstal v Římě a hlásal Boží království.

Po dobrodružné plavbě (Sk 27) a ztroskotání na ostrově Malta (Sk 28; obojí Lukášem líčené již dříve použitou formou vyprávění v 1. osobě, která má vzbudit dojem autentičnosti) je Pavel konečně (přes všechny vnější i vnitřní překážky, srov. Sk 27,22nn) v Římě. Přivítán místními křesťany vzdává díky Bohu (Sk 28,15). V závěrečné scéně však již místní (předpavlovští) křesťané nehrají žádnou roli (Pavel má být ukázán jako hlavní zvěstovatel evangelia Římu).

Sk 28,16-31 jsou vrcholem celého Lukášova dvojdíla (Lk + Sk) a pro dobré pochopení by bylo třeba přečíst celý text. Objevují se zde obě základní témata Skutků: tajemství rozpolcenosti (srov. Lk 2,34) reprezentantů Izraele, privilegovaného adresáta evangelia (Sk 28,24n; srov. Řím 9 - 11), a neomezené zvěstování evangelia Boží spáse otevřeným pohanům (Sk 28,28). Závěrečný "otevřený" obraz Skutků je obrazem zvěstování Ježíšova "Božího království" v každé době a každému, kdo přijde (tj. kdo je otevřen - ať Žid nebo Řek). Tomuto zvěstování nemůže zabránit ani brzká poprava hlavního svědka Pavla (o které Lukáš jistě věděl). Boží království je otevřeno dějinám.

Jan 21,20-25

To je ten učedník, který to všechno zaznamenal a jeho svědectví je pravdivé.

Poslední slova Janova evangelia jsou věnovány onomu bezejmennému "učedníku, kterého Ježíš miloval" a kterému janovská obec vděčí za svoji zvláštní tradici o Ježíšovi. V obci zřejmě koloval (domnělý) Ježíšův výrok, který dal podnět k nedorozumění, že tento učedník nezemře. Mezitím však už byl mrtev. Redaktorům evangelia záleželo na tom, aby se věc vyjasnila. Slovo "zůstat" se tedy nemá chápat jako "zůstat naživu" až do Kristova druhého příchodu (který v Janově evangeliu v tradiční podobě jeho výkladu tak jako tak nehraje žádnou roli), nýbrž "zůstat" v podobě jeho svědectví, které našlo své písemné zachycení v evangeliu (i skrze další jeho žáky), a tak zůstává přítomné v janovské obci - a stává se slovem života pro všechny další generace až do Kristova příchodu. Jakoby mimochodem zde pak

vnímáme i výzvu Petrovi (a všem učedníkům), aby věrně šel svoji jedinečnou cestu následování bez porovnávání a posuzování cest druhých učedníků. Jen tak Duch může "uvést do veškeré pravdy" (Jan 16,13; viz zpěv před evangeliem).

Použitá literatura:

Biblia Hebraica (Stuttgartensia)
Novum Testamentum Graece et Latine (Nestle - Aland)
Lekcionář II. (druhé, upravené vydání)
Bible - Písmo svaté Starého a Nového zákona (Český ekumenický překlad)
Neue Jerusalemer Bibel (Einheitsübersetzung mit dem Komentar der Jerusaslemer Bibel)
Nová smlouva (Překlad KMS)
Schott-Messbuch für Wochentage (Teil I.)
Výklady ke Starému zákonu (Starozákonní překladatelská komise)
Meinrad Limbeck: Evangelium sv. Matouše (Malý stuttgartský komentář)
Alexander Sand: Das Evangelium nach Mathäus (Regensburger Neues Testament)
Meinrad Limbeck: Evangelium sv. Marka (Malý stuttgartský komentář)
Joachim Gnilka: Das Evangelium nach Markus (Evangelisch-katholischer komentar zum NT)
Walter Grundmann: Das Evangelium nach Markus (Theologischer Handkomentar zum NT)
Paul-Gerhard Müller: Evangelium sv. Lukáše (Malý stuttgartský komentář)
Heinz Schürmann: Das Evangelium nach Lukas (Theologische Kommentar zum NT)
Wolfgang Wiefel: Das Evangelium nach Lukas (Theologischer Handkomentar zum NT)
Felix Porsch: Evangelium sv. Jana (Malý stuttgartský komentář)
Johanes Schneider: Das Evangelium nach Johannes (Theologischer Handkomentar zum NT)
Alfons Weiser: Die Apostelgeschichte (Ökumenischer Taschenbuchkomentar zum NT)
Wilhelm Thüsing: Die Johannesbriefe (Geistliche Schriftlesung)

Doporučená literatura k dalšímu uvedení do "lectio divina":

Mario Masini: Úvod do "lectio divina" (Karmelitánské nakladatelství, Kostelní Vydří 1993)
Heinz Schürmann: Duch dává život (Zvon, Praha 1992)
br. Guigo: Scala paradisi (Karmelitánské nakladatelství, Kostelní Vydří 1996)
Malý stuttgartský komentář k Novému zákonu - postupně vychází v Karmelitánském nakladatelsví